

Romano vodi

romská duše

číslo 1-2	leden/únor 2006 cena výtisku 20 Kč
---------------------	--

**Otroci
na Slovensku?**

**Ke sterilizaci
romských žen**

**Co se dělo
v Letech u Písku?**

Romano vodi

Literární cena Mileny Hübschmannové

Občanské sdružení Romea vyhlašuje soutěž literárních příspěvků v romštině. Za nejlepší z nich bude každoročně udělovat Literární cenu Mileny Hübschmannové.

**Máte zájem přihlásit se a zkusit štěstí?
Pak neváhejte!**

1. Pošlete nám nejpozději do 6. dubna 2006 svůj povídku, prózu či báseň v rozsahu minimálně dvou a maximálně patnácti normostránek. Podmínkou je, že musejí být v romštině. Zároveň k nim přiložte volný překlad do češtiny nebo slovenštiny. Hodnotit se bude ovšem pouze romská verze!

2. Všechny příspěvky musejí být napsány na stroji nebo počítači a odeslány poštou na adresu o. s. Romea, Žitná 49, 110 00 Praha 1, a to tak, aby přišly do redakce nejpozději 6. dubna 2006 (neplatí tedy ty, které odešlete až 6. dubna!).

3. Na obálku připlšte heslo „Literární cena“.

4. Připojte velmi stručný životopis a zdůrazněte v něm, zda vám již někdy byly někde publikovány části vaší tvorby, či nikoliv.

Klíčové kompetence hrou! Zapojte se do soutěží Romské Debatní Ligy!

Debatování rozvíjí hravou formou dovednosti sběru a používání informací, argumentace a prezentace mluveným slovem. Prohlubuje znalosti a posiluje sebevědomí.

Program Romská debatní liga je určen dětem a mládeži od 13 do 19 let. Program je vhodný jako doplňková aktivita stávajících nízkoprahových klubů a neziskovek zabývajících se volným časem dětí a mládeže.

Pomůžeme vám založit debatní kluby, vyškolíme vedoucí, zorganizujeme soutěže (a také je uhradíme :)

Informace: <http://adk.debating.net> , 776 830 370 (p. Brinda), RoDeLi@iol.cz

Romano vod'í

Staňte se naším pravidelných čtenářem!

Předplat'te si Romano vod'í a získejte tak pravidelný přísun informací ze světa Romů!

Cena výtisku pro předplatitele jen 18 Kč.

Předplatné si můžete objednat na adrese: Romano vod'í, Žitná 49, 101 00 Praha 1
tel/fax: 257 329 667, 257 322 987, email: romea@romea.cz

OBSAH:

Str. 1: obsah, editorial

Str. 2-3: události

- Romové u Evropského soudu pro lidská práva neuspěli
- Premiér se smál vtipům o Romech
- Německý deník se omluvil za trapné umístění reklamy
- Senát vrátil antidiskriminační zákon poslancům s tím, že je vágní
- Ondřej Giňa byl zvolen do výkonného výboru ERTF
- Vláda rozhodla o monitoringu Romů

Str. 4-5:

Konference půvabných manushí

První ženská romská konference se v České republice uskutečnila letos v únoru.

Str. 6-7: reportáž měsíce

Od rodičů k dětem, nikoli obráceně

Ve Znojmě, Břeclavi a Vyškově zahájila Centra romské zaměstnanosti projekt počítačové gramotnosti dospělých Romů.

Str. 8-9:

Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě

Str. 10-11: komentovaná událost

Laxnost oslabuje

Tvrdý předvolební boj začíná. Jak se zviditelňuje Národní strana?

Str. 12: zprávy ze světa

- Dva ze šesti obžalovaných neonacistů jsou za mřížemi
- Budapešť: diskriminace romských žáků na základních školách musí skončit
- Portréty českých Romů ve Washingtonu

Str. 13: komentář

Paroubkova „mimická“ reakce

Může se předseda vlády va veřejnosti bavit nepřítis lichotivými vtipy o Romech?

Str. 14-19: pod povrchem

Proč je rušno kolem Letů u Pisku?

reportáž z místa bývalého koncentračního tábora v Letech u Pisku
Proč je tak rušno kolem bývalého koncentračního tábora v Letech u Pisku? Proč se do diskusí tak nevybíravým způsobem vložila extrémně orientovaná Národní strana, jejíž výroky mnohdy připomínají rétoriku neonacistů?

Str. 20-21:

Otroci

V chudých oblastech Slovenska, především v romských osadách, kvete „regulérní“ otrokářství.

Str. 22: sport

Jaký otec, takový syn

Nadějný boxer Patrik Balog trénuje v pražském klubu Palaestra, který slouží zároveň jako protidrogová prevence u mladých Romů.

Str. 23:

Proč ho tak „žerou“?

Co přitahuje mladé na celém světě k hip-hopu?

Str. 24: putování za romskou duší

Vzdělání je pro nás Romy nejdůležitější

Janko Horváth, jeden ze zakladatelů první romské politické strany, Romské občanské iniciativy, je dnes romským asistentem na základní škole.

Str. 25: hudební recenze

Martina Balogová mří do světa a hledá sama sebe

Str. 26: romské osobnosti

Josef Serynek

V rubrice Historie zahajujeme nový seriál článků o Romech, kteří přežili nacistickou genocidu Romů, jež je v poslední době některými lidmi popírána.

Str. 27:

Projekt PROROM naučí Romy pracovat s počítačem

Str. 28-29: kulturní střípky

- Zemřel zakladatel romského divadelního souboru Perumos
- V sídle OSN si lidé připomněli památku holocaustu
- Projekt Gypsy night v pražském klubu Matrix
- Vlado Oláh vydává sbírku poezie Žár lásky
- Romea dětem, děti nám všem
- Praha hostila již třetí ročník festivalu pro menšiny
- Vlasta Horváth sbírá další ocenění

Titulní obálka: Hynek Glos

Zadní obálka: Jiří Miňovský

EDITORIAL:

Milí čtenáři,

mám radost, že se opět setkáváme – v novém roce 2006. Ano, já vím, připomínat, že jsme vstoupili do nového roku na konci února, je poněkud opožděné. Jenže každý rok se teprve na konci roku rozhoduje, zda bude či nikoliv přidělena časopisům národnostního charakteru dotace na další rok. Minulý prosinec nebylo rozhodování ukončeno a protáhlo se až do ledna. Ať tak či onak, vždy v tento čas, již čtvrtým rokem, čekáme na oficiální stanovisko Ministerstva kultury ČR, jehož komise složená i ze zástupců jednotlivých menšin o projektech ucházejících se o finanční podporu hlasuje. Romy v komisi zastupuje koordinátor pro středočeský kraj Cyril Koky.

Každoročně začínáme dvojčíslem. Nejnak je tomu i letos. Ačkoliv jsme bohužel získali na tento rok dotaci podstatně menší než v letech předcházejících, neradi bychom sahali po nabízejícím se řešení, které představuje změnu periodicity. Doufáme, že se nám v průběhu následujících měsíců podaří získat z dalších zdrojů finance nutné pro výrobu a tisk jednotlivých čísel, a my vás tak o měsíční periodicitu Romano vodí nepřipravíme. I z tohoto důvodu bychom opravdu ocenili vaši pomoc v podobě předplatného časopisu.

A dost nepřijemných informací! Jak vidíte, rozhodli jsme se po třech letech existence vkročit do čtvrtého roku vydávání změnou „hábitu“. Totálně nová grafika, za níž stojí Jiří Miňovský. Snad se vám bude líbit jako nám. Samozřejmě na ni ještě popracujeme, ale základ právě držíte v rukou. Co nás – a tím myslím vás a nás společně – tento rok kromě změny grafické podoby ještě čeká? Přineseme několik obsahových změn – nové rubriky, zrušení některých starých. Především si ale myslím, že značné změny celospolečenského dění přinesou letošní parlamentní volby. Koneckonců vždyť již nyní se snaží všechny strany včetně těch, které se o účast na politické moci teprve snaží, o využití každé možnosti medializace. V této zvláštní době se najednou stávají vděčným tématem i Romové. Tábor v Letech u Pisku se zdál vhodnou záminkou pro zviditelnění se v rámci předvolebního boje Národní straně. Právě tomuto tématu věnujeme nezanedbatelný prostor v tomto čísle. Další podrobnosti naleznete i na www.romea.cz. Podruhé se Romové, aniž by o to opět jakkoliv usilovali, stali tématem přetahování se o voličské hlasy jen o necelý měsíc později – na počátku února. Média dostala informaci, že premiér Paroubek naslouchá při mítincích nemístným a stereotypním vtipům o Romech. Premiér se začal bránit a na jeho obhajobu někteří Romové tvrdili, že jim podobně laděný humor nevadí. Občané, řadoví čtenáři, posluchači a diváci musí být možná už tím „přeromováním“ v médiích rozladěni. Neuvědomují si totiž, že v předvolebním boji se každé téma stává vděčným, může-li zajistit přísun voličů vlastní straně nebo odsun hlasů konkurentům. Na podobné věci musíme být v nadcházejících měsících asi připraveni. Tak uvidíme, co nám přinesou!

Jarmila Balážová

Foto: Kateřina Simerová

Krátce:**Ústí nad Labem,
3. 2. 2006**

Ústeckou Matiční ulici a okolí hlídají kamery městské policie. Majitelé rodinných domků i obyvatelé obecních bytů, které měla oddělovat známá zeď, kamery přivítali.

**Praha,
1. 2. 2006**

Středočeský kraj dá letos na sociální programy přes 90 milionů korun, což je o 10 milionů více než loni.

**Zlín,
1. 2. 2006**

Několik desítek lidí ze Zlínského kraje s těžším zdravotním postižením či sociálním znevýhodněním si může díky projektu s názvem Jdeme do práce najít zaměstnání. Dvouletý projekt si vyžádá přes pět milionů korun, které poskytl Evropská unie a stát.

**Bruntál,
31. 1. 2006**

Bruntálské sdružení LIGA na jaře rozšíří svou osmičlennou stavební četu o několik dalších špatně zaměstnatelných lidí, kteří jsou již delší dobu v evidenci úřadů práce. Počet zaměstnanců čety by se mohl rozšířit přibližně na 15.

**Brno,
27. 1. 2006**

Muzeum romské kultury v Brně připravilo program, který žákům středních a základních škol přiblíží utrpení Romů během druhé světové války. Muzeum školy pozvalo na 27. leden, na který připadá mezinárodní den obětí holocaustu.

**Praha,
25. 1. 2006**

Česká obchodní inspekce (ČOI) řešila loni sedm stížností na diskriminaci Romů v restauracích. Kontroly potvrdily jednu z nich.

**Ústí nad Labem,
13. 1. 2006**

Policie zjistila, že strážníci, kteří loni v listopadu zmlátili mladé Romy, se žádného trestného činu nedopustili.

**Brusel,
13. 2. 2006**

Evropská komise zřídila skupinu vedenou bývalou předsedkyní německého polkového sněmu Ritou Süßmuthovou, která má do konce roku vypracovat doporučení, jak lépe integrovat do společnosti a pracovního trhu znevýhodněné etnické menšiny, čelící diskriminaci. Mezi desítkou expertů je i romská novinářka Jarmila Balážová z ČR.

Foto: archiv RV

Premiér naslouchal vtipům o Romech

Praha, 1. 2. 2006

V pořadu Premiéra s premiérem, v němž diváky baví předseda vlády Jiří Paroubek (ČSSD) spolu s hercem Jiřím Krampolem, zazněly vtipy o Romech. Anekdoty, jež podporovaly některé zažité stereotypy vztahující se k této menšině, vyprávěl Krampol. Premiér Jiří Paroubek popřel, že by zábavní pořad měl rasový podtext. Poslanec Marek Benda (ODS) vyzval při ústních interpelacích premiéra Jiřího Paroubka, aby se za vtipy Romům omluvil. Jiří Paroubek považuje celou záležitost za mediální kampaň, přesto se však v prohlášení nakonec omluvil. „V každém případě považuji za nutné zdůraznit, že pokud jsem někoho svým počínáním – tedy poslechem dvou vtipů o Romech – v kritizovaném představení Premiéra s premiérem urazil, tak se mu omlouvám. Zdůrazňuji, že tuto omluvu jsem nevyslovil na základě hysterických a účelových výzev redaktorů MfD a LN, ale z vlastní vůle,“ uvedl Paroubek v tiskovém prohlášení.

Německý deník se omluvil za trapné umístění reklamy

Berlín, 31. 1. 2006

Německý regionální deník Landeszeitung Lüneburg vycházející v Dolním Sasku se omluvil za „trapné nedopatření“ hraničící s urážkou obětí romského holocaustu. „Zdařilo“ se mu totiž umístit reklamu na „plyn zítřka“ k článku pojednávajícímu o vyvražďování Romů ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi. Pod článkem z 21. ledna o perzekuci a vyhlazování Romů a Sintů nacistickým režimem, nazvaným Z Lüneburgu do Osvětimi, byla otiskována výrazná reklama energetického koncernu E.ON s textem „E.ON se již dnes stará o váš plyn pro zítřek“.

LANDESZEITUNG

ERRC vydalo publikaci o segregované výuce romských dětí v češtině

Praha/Budapešť, 2. 2. 2006

Evropské centrum pro práva Romů (ERRC) vydalo v češtině publikaci Stigmata: Segregovaná výuka Romů ve školách střední a východní Evropy, průzkum modelů segregovaného vzdělávání Romů v Bulharsku, České republice, Maďarsku, Rumunsku a Slovensku. Analýza komentuje vývoj v České republice zejména s ohledem na vydání nového školského zákona v roce 2005.

Vláda finančně podpoří výstavbu Domu národnostních menšin

Praha, 26. 1. 2006

Vláda přispěje pražskému magistrátu částkou 20 milionů korun na výstavbu Domu národnostních menšin ve Vcelově ulici ve druhé městské části. Stavba měla začít již v loňském roce, zdržení způsobil soudní spor o vlastnictví domu. V budově by každá národnostní menšina měla mít jednu až dvě kanceláře. V přízemí má být společenský prostor, kde by se mohly konat například výstavy, i knihovna.

Romové u Evropského soudu pro lidská práva neuspěli

Paříž, 7. 2. 2006

Česká republika před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku vyhrála spor se skupinou mladých Romů, kteří si stěžovali na diskriminaci při vzdělávání. Soud šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že v jejich případech nebyla porušena evropská úmluva o lidských právech a protokol k ní v článcích, které se týkají diskriminace a práva na vzdělání. Příklad se týkal osmnácti mladých Romů z Ostravska, kteří byli v letech 1996 až 1999 umístěni do zvláštních škol. Jejich právní zástupci žádali přezkoumání tohoto rozhodnutí s poukazem na to, že příslušné testy nebyly věrohodné a že rodiče dětí nebyli dostatečně informováni o důsledcích svého souhlasu s tímto krokem.

Foto: www.strasbourg.cz

Vláda rozhodla o monitoringu Romů

Praha, 4. 1. 2006

Vláda se rozhodla přijmout monitorovací systém, který do roku 2008 umožní zjistit přesné údaje o zaměstnanosti Romů, jejich příjmech, bydlení, zadluženosti či vzdělávání. Ministr spravedlnosti Pavel Němec (US-DEU) po zasedání vlády řekl, že systém bude pracovat s anonymními daty, nikoli s informacemi o jednotlivcích. „Bude na základě sběru anonymních dat, která se budou statisticky vyhodnocovat,“ uvedl. Podle Vojtěcha Lavičky ze sdružení Romea je představa o anonymitě sběru dat naivní. Podle něj budou data sbírat terénní pracovníci, kteří společně s pracovníky sociálního úřadu budou schopni na základě sebraných dat určit konkrétní respondenty. „Silně pochybuji, že by tyto informace poté nebyly předány dál,“ uvedl Lavička.

Ondřej Giňa byl zvolen do výkonného výboru ERTF

Štrasburk, 21. 12. 2005

Ve dnech 13. – 15. 12. 2005 se v sídle Rady Evropy ve Štrasburku uskutečnilo první plenární zasedání Evropského fóra Romů a trevelerů (ERTF), na kterém byli zvoleni prezident a členové Výkonného výboru ERTF. Podle očekávání byl prezidentem zvolen Rudko Kawczynski, delegát Roma National Congress. Více prezidenty byli zvoleni Miranda Vuolasranta, delegátka z Finska, a Stanislaw Stankiewicz, představitel International Romani Union (IRU). Členem Výkonného výboru byl zvolen Ondřej Giňa, delegát z České republiky.

Foto: Česká televize

Zemřel Jan Rusenko

Belgie, 30. 1. 2006

Jan Rusenko zemřel v neděli 29. ledna v časných ranních hodinách v Belgii, kam v druhé polovině devadesátých let emigroval i s rodinou. Zakladatel romského divadelního souboru Perumos, fungujícího od osmdesátých let, hrál v několika filmech. První dny listopadové revoluce se přidal společně s JUDr. Emilem Ščukou, na stranu stávkujících. Společně vystoupili na Letné, kde pronesli ke shromážděnému mnohatisícovému davu provolání, že Romové jsou na straně těch, kteří stojí o změnu režimu. Jan Rusenko, bratr známé romské spisovatelky Margity Reiznerové, sám v romštině tvořil. Je autorem několika romských dilek.

Senát vrátil antidiskriminační zákon poslancům s tím, že je vágní

Praha, 26. 1. 2006

Sněmovna se bude znovu zabývat návrhem antidiskriminačního zákona. Senát normu těsnou většinou zamítl a poslal ji zpět poslancům. Proti přijetí antidiskriminačního zákona byli liberálnější orientovaní členové horní komory; tvrdí, že je vágní a zavádí pozitivní diskriminaci. Ze 74 senátorů se pro zamítnutí vyslovilo 39, především z ODS.

Ombudsman navrhuje zvážit odškodnění nuceně sterilizovaných žen

Praha, 6. 1. 2006

Ombudsman Otakar Motejl navrhuje zvážit přijetí zákona o odškodnění žen, které byly v minulosti nedobrovolně sterilizovány. Náhrady škod od státu by měly dostat ženy, kterým lékaři ukončili plodnost bez jejich řádného souhlasu v letech 1973 až 1991. Vyplývá to ze závěrečné zprávy veřejného ochránce práv k případům sterilizace.

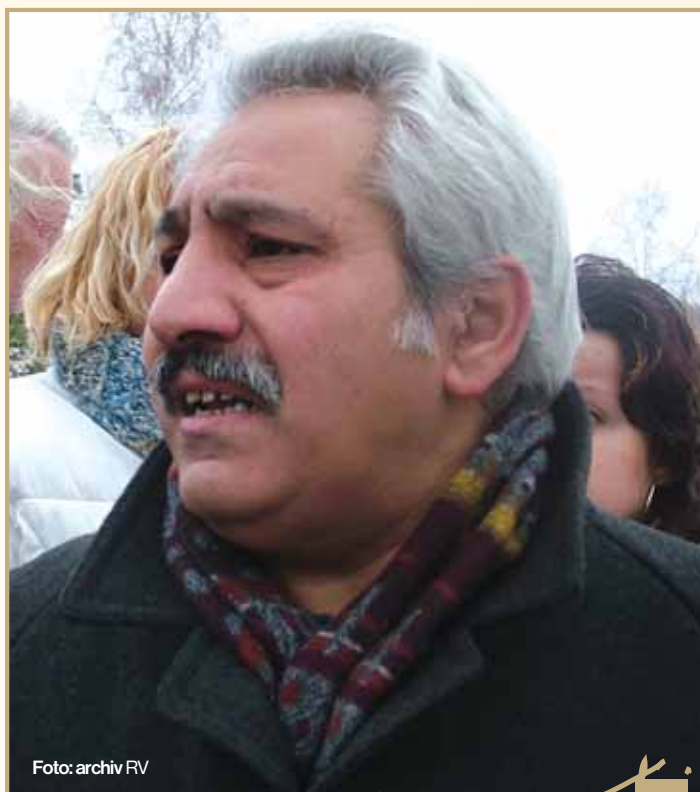

Foto: archiv RV

Krátce:

Praha,
10. 1. 2006

Ministerstvo vnitra chce pokračovat ve vzdělávacích kurzech, které mají naučit policisty, jak se chovat k příslušníkům národnostních menšin. Speciální kurzy bude kromě policistů absolvovat i policejní management.

Gold Coast,
4. 1. 2006, 11.40
(ROME)

Na internetu začalo živě vysílat romské Radio Family, které bylo založeno v srpnu 2005 českými a slovenskými Romy žijícími v Austrálii. S moderátory rádia se mohou posluchači bavit na společném chatu serveru www.romea.cz a Radia Family (www.familyradio-australia.com).

Brno,
29. 12. 2005

Sdružení IQ Roma rozšíří servis o nabídku služeb, jejichž cílem je zlepšit uplatnění Romů na trhu práce. V nových prostorách v brněnské Hybešově ulici budou moci zájemci od druhé poloviny ledna navštívit počítačové kurzy, poradnu pro volbu povolání, ale i doučování.

Litvínov/Chomutov,
22. 12. 2005

V Chomutově se osvědčila terénní pracovnice, která pomáhala v problémových lokalitách romským rodinám; město s ní proto počítá i v roce 2006.

Konference převabných manušů

(o první ženské
romské konferenci
konané ve dnech
10. – 11. 2. 2006)

„Sýýýýýýýr,“ směje se osm desítek žen... a fotografové-gážové blýskají profesionálními fotoaparáty. Za pár chvil budou tyto fotky v agenturách a pak v novinách. Možná to nebude na prvních stranách největších deníků. Nevadí. Tohle je totiž pouze první setkání romských žen v České republice na tak vysoké úrovni. Konference se koná s podporou Roma Participation Program nadace Open Society Institute. Organizace se ujala romská ženská skupina Manushe, sekce o. s. Slovo 21.

O co jde

„Není možno dosáhnout zlepšení postavení Romů ve společnosti, pokud nebudeme sami vědět, čeho a jak je toho možno dosáhnout,“ začíná konferenci Yveta Kenety z Roma Participation Program. V sále je asi osmdesát žen-Romek. Věk snad od sedmnácti do sedmdesáti. Yveta Kenety vyčísľuje, jak jsou na tom Romové se vzděláním ve srovnání s majoritou, hlavně s nezaměstnaností romských žen. „Podle výzkumu z roku 2002 jen devatenáct procent Romek mělo vůbec kdy nějaké zaměstnání, kdežto u majority bylo v době výzkumu zaměstnáno padesát procent.“ Paní Kenety dále hovoří o hrůzných podmínkách bydlení velké části Romů, z kterých pak plyne i špatné zdraví.

Ale nejde jen o konstatování. Yveta Kenety vyzývá přítomné, aby se začaly samy vyjadřovat k tématům, která se jich dotýkají, dotýkají se jejich rodin, aby nečekaly, že problémy Romů bude řešit majorita. Oceňuje práci různých neziskových organizací, ale zdůrazňuje, že věci je nutné řešit plošně, systémově, a proto tlačit na státní správu. Podle ní je již i nyní možno opřít se o jisté dokumenty, jako jsou Konceptce romské integrace, Národní plán boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení a Dekáda romské inkluze.

Žena je manushe

Yvetu u řečnického pultu střídá Martina Horváthová, mluvčí organizátorské skupiny Manushe. Hned v úvodu zdůrazní, že přítomnost výhradně žen není žádná divčí válka, že „muže máme rády a muže potřebujeme“. Publikum obživně smíchem. Pak přichází jisté zchlazení. „Diskriminace romských žen se projevuje hned třikrát: jednou je diskriminována jako žena vůbec, podruhé jako Romka a potom jako žena v romské společnosti jako takové.“

Na její pozdější otázku, proč je setkání ryze ženské a kdo jsou vlastně účastnice, Martina Horváthová vysvětlí. „My Manushe si myslíme, že romské ženy by měly nahlas říkat, co je tíží, a měly by navrhovat možná řešení problémů. Účastnice jsou

Kromě tří Slovenek přijela na konferenci i Izabella Mihálache z Rumunska

strašně šikovné ženy, všechny je vlastně známe a víme, že je jejich práce natolik dobrá, že mají tolik zkušeností, že všechny jsou schopné objektivně posoudit, co a v čem je problém. Máme tu ale i nezaměstnané, protože pro nás je strašně důležité jejich stanovisko, stanovisko příjemců sociálních dávek (služeb) a sociálních programů. Zajímá nás, co to pro ně znamená, být Romkou.

Manushe se soustředí na zapojení romských žen do společnosti, zapojení tradičních romských hodnot do emancipace. To všem může znít nebezpečně pro samotné ženy a především pro jejich muže. Jestliže chceme rovnoprávnost, tak muže potřebujeme k dialogu, takže je zahrnujeme do našich aktivit a chceme znát jejich názor.“

Aktivitami Manushe prošly stovky žen z celé republiky. Činnost organizuje téměř padesát aktivních členek.

Následují další řečnice. Zdá se, že sálem zní naprostý soulad.

Amazonky, sufražetky, nebo prostě ženy?

U oběda pátrám znovu po důvodu tohoto výhradně ženského setkání. Ulovím Gabrielu Hrabáňovou, ředitelku o. s. Athinganoi. „Muže z toho nemůžeme vynechat ani náhodou, ale proč se zaměřujeme na ženy, tak to proto, že ženy jsou matky, sestry, babičky. Takže když ony budou stát na svých nohou pevně a budou sebevědomé a vzdělané, tak to mohou předat dál. Žena vždycky byla tím krkem v rodině, i v té romské. Víme, že její pozice je ještě složitější než v ne-

Škoda, že musím odejít. Nejen kvůli času, ale chápu, že tento „babinec“ je opravdu důležitá konference, kde si samy Romky musejí neformálně popovídat, vyjasnit si svoje postavení, definovat problémy a najít cestu, jak je řešit. Já gádzovka tam v tuto chvíli nepatřím. Stejně jako muži. Ale už teď je jasné, že romské ženy jsou tím tahounem v emancipaci nikoli jen žen, ale především Romů jako takových. Ostatně, o tom svědčí i redakce Romano Vodi.

„Jako výsledek konference vznikne dokument, který by měl obsahovat stanoviska a doporučení romských žen o diskutovaných tématech. Bude zaslán jako doporučení Vládě ČR a na některá ministerstva a hlavně bude prezentován v Evropském parlamentu v Bruselu,“ říká Martina Horváthová.

romské společnosti. My začínáme. Bude to složitá cesta, ostatně musíme se podívat, jak dlouho to trvalo i českým ženám, než dostaly společensky svůj hlas, než se mohly samostatně uplatnit. A myslím, že máme i podporu mužů.

Workshop je nejen výměna zkušeností

Oběd končí, účastnice se rozdělují podle zájmu do čtyř skupin, workshopů. Celé odpoledne diskutují o speciálních tématech: zdraví, vzdělání, životních podmínkách romských žen a účasti romských žen ve společnosti.

Marta Hudečková, předsedkyně Manushí se ujala vedení posledního tématu. Apeluje na ženy, aby samy organizovaly setkání a diskuse o svých problémech a nepřipustily, aby o nich jednala neromská občanská sdružení, jak již tomu nedávno bylo.

„Ano, to byl další impuls pro organizování konference. Sdružení Gender Studies uspořádalo na téma romských žen konferenci a Romky přizvalo až nakonec,“ vyjasňuje mi záhy Gabriela Hrahaňová.

O pár pater výš je již diskuse v plném proudu. Jde o vzdělání. Mluví se o diskriminaci romských dětí, ale padají i sebekritická slova. „Naše děti vulgárně mluví. Nedívm se, my s nimi také vulgárně mluvíme. Třeba když se s nimi mazlíme, tak užíváme vulgarit,“ říká kromě jiného koordinátorka skupiny, Iveta Pappe.

Jiná Romka, určitě matka, se snaží zapátrat po důvodech dalších možných úskalí neúspěchů romských dětí ve škole: „Všude s malým dítětem chodíme, věnujeme se mu. Vlastně nic nemusí, nemá žádné povinnosti. A najednou přijde období, kdy musí do školy a my už na něj nemáme čas, protože už za sebou taháme další dítě. V té chvíli přijde do světa, kde hodně musí. A to je pro něj hrozně těžké, je v cizím prostředí, musí poslouchat cizí učitelku... a najednou si říká Proč?“

Od rodičů k dětem, nikoli naopak

(o projektu
Centra romské zaměstnanosti)

„Našimi třemi kursy prošlo víc než pět set klientů,“ říká Bc. Rudolf Zajda, koordinátor projektu Centra romské zaměstnanosti. Zdá se to mnoho, o to méně se jeví, že pouze sedmnácti se podařilo najít zaměstnání. Rozpor mezi snahou pomoci Romům zvyšováním kvalifikace ze strany zmíněného centra a podanou rukou zaměstnavatelů či radnic je evidentní. Nicméně ti první to nevzdávají.

Cesta k lepšímu životu

Nezaměstnanost a vlastně nezaměstnatelnost Romů jde údajně ruku v ruce s nižším vzděláním. Romové jsou jim oficiálně diskvalifikováni z trhu práce. Je možná mnoho cest, jak tuto situaci řešit. Většina organizací se vrhla na práci s romskými dětmi. Brňák, předseda Sekce romských poradců ČR, Bc. Rudolf Zajda a jeho kolektiv se rozhodli, že se kromě dětí budou orientovat i na jejich rodiče, tedy na střední vrstvu. Přejali a upravili projekt, jehož původním autorem byli dr. Emil Ščuka a Kateřina Sidonová, a vrhli se do akce počítačové gramotnosti dospělých. Oslovili EU a peníze z projektu PHARE vizi podpořily. Z mnoha možných míst byla vytypována tři města, kde se rozběhly vzdělávací kursy. Těmi vyvolenými byly Znojmo, Břeclav, Vyškov. Úřady práce se staly dostatečným zdrojem klientů. Navíc počítač je dostatečně atraktivním předmětem.

Ale nešlo o počítačové hry. Cílem bylo naučit klienty pracovat s tzv. komerčními programy, tedy naučit se zpracovávat data, a práce s internetem zejména na poli vyhledávání práce.

Proč ale zrovna za počítači mají sedět dospělí?

„Rodiče uvidí možnosti, které se jim naskytují, tak samozřejmě potáhnou i své dítě. To nemůže být nikdy opačně,“ říká Mgr. Marta Nováková, manažerka projektu a kolegyně pana Zajdy, a dodává: „A také je důležité cítit, že mám někde nějaké zázemí, kam mohu přijít a kde mě nevyhodí, kde mi třeba poradí a kde si mohu třeba zkonfrontovat svůj názor s názorem poradce.“ Paní Nováková má na mysli centra ve zmíněných místech. Klient si tam také může za asistence vedení centra získané vědomosti procvičit. Centra jsou dále místy, kde probíhají přednášky na téma pracovní právo, právo jako takové...

Po skončení kursu však může přijít rozčarování. Jak bylo zmíněno, zájem je velký. Devadesát procent klientů z pěti set dvaceti čtyř prošlo kursy úspěšně. Jen sedmnáct našlo uplatnění.

Kde je chyba?

Ve zmíněných lokalitách se nezaměstnanost pohybuje na státním průměru. Co se týče Romů, blíží se stu procent.

„V Břeclavi je 1224 Romů,“ říká ing. Antonín Vaculík, vedoucí odboru školství v Břeclavi. Jak to ví, když se k romské národnosti prý přihlásily dvě desítky občanů, je záhada. Pro přesnost, Břeclav má asi 70 000 obyvatel, takže matematika praví, že...

„Podařilo se nám umístit jednoho mladého hochu ve firmě, která vyměřuje dálnici,“ informuje Marta Nováková hrdě. Kromě dálnice jsou tu ale i jiné projekty. „Město Břeclav dostala od EU asi sto třicet milionů korun na výstavbu čističky vod a kanalizace. Je to obrovská příležitost nejen pro naše klienty, ale vůbec pro Romy. Na Břeclavsku je tak pět set Romů, kteří jsou práce schopní, a i když by nemohli dělat kvalifikovanou práci, tak rozhodně mohou pomoci při výkopech,“ zvažuje Rudolf Zajda. Sám napsal na toto téma výzvu adresovanou starostovi a jeho podřízeným a též na Vodárny města Břeclavi. Nikdy se mu odpovědi nedostalo.

Snad bude jiná situace v Hodoníně

„Tam teď jedna firma nabírá zaměstnance. Je tu šance, že by tam naši klienti mohli dostat místo,“ doufá paní Marta Nováková. Také tam se centra snaží pomoci. „Místa vyjedná poradce, pak probíhá asistovaný pohovor při přijímání, takže při pohovoru jsou přítomni poradce nebo asistent.“

Hodně prý ale záleží na tom, jestli přijímaný pracovník firmy bude Čech nebo cizinec. U cizinců je větší šance.

Nemusi to být ovšem záležitost rasismu; už se například stalo, že kamarádi dobrého romského pracanta firmu vykradli.

„To se může stát i v případě majority, ale na Romy je vždy víc vidět,“ doplňuje paní Nováková.

A něco navíc

Tři kursy proběhly. Téměř o pět set Romů víc umí používat počítač jako prostředek k práci. Ve Vyškově se hlásí další. Kurs se chystá i v Brně. Kromě chrlení vzdělaných klientů mají kursy i další pozitivita. Souběžně probíhá doškolování poradců a asistentů, zejména v oblasti práva, psychologie, sociologie.

Sociologický a psychologický výstup z organizace kursů je dalším důležitým bodem. Kolektiv pana Zajdy doufá, že poznatky z oboru psychologie bude moci vtělit do příručky obecně použitelné pro práci s Romy vůbec. Velmi důležitý je i sociologický výstup. Formou dotazníků (anonymních) se zjišťují pohledy Romů na společnost. Je to unikátní zdroj informací, protože ve společnosti se většinou mapuje pohled opačný.

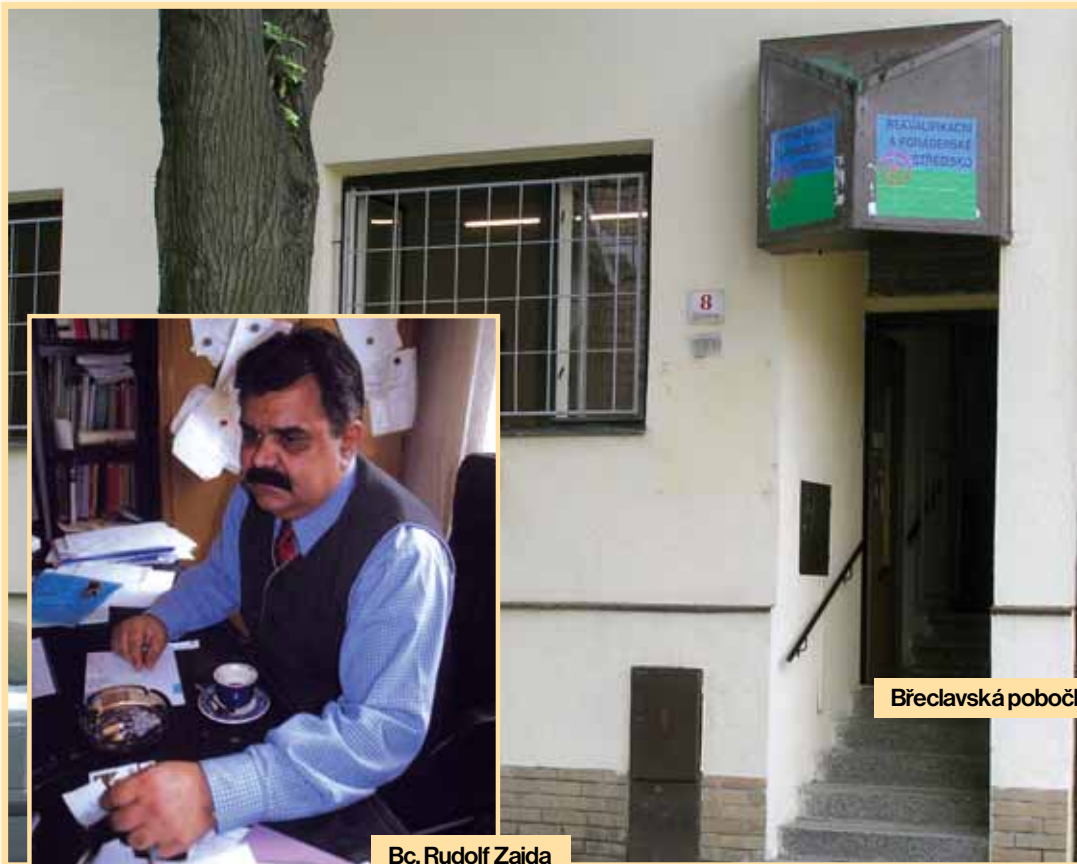
Role poradců – role nejdůležitější

Poradci a jejich asistenti mají práce nad hlavu. Nejenže organizují doprovodné přednášky, ale pracují s klientem jako s individualitou. Začíná to pohovorem, při němž se zjišťuje více o osobnosti člověka. Pak následuje nabídka kursu. Během kursu poradci pomáhají procvičovat znalosti a celkově se stávají pomocníky, například v sociální oblasti. O hledání uplatnění již byla řeč.

„Já tady pracuji jen pár měsíců,“ říká psychologka Dr. Miluše Čechová, „ale opravdu mě překvapilo, s jakým nasazením celý kolektiv poradců pracuje.“

Zpět k dětem

Samozřejmě se nezapomnělo na děti. Zmíněný workoholický management vypracoval další projekt: Péče o dítě jako životní způsob. Tento projekt na rozdíl od

Bc. Rudolf Zajda

Břeclavská pobočka

prvého, který zabezpečuje z velké části PHARE, podporuje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Záměrem bylo dostat romské předškoláky na vzdělanostní a návykovou úroveň dětí z majoritní společnosti. Ze tří lokalit díky zkrácené dotaci zbyla právě Břeclav, kde se zdá situace nejhorší. „Radnice se chová k Romům jako k cigánům,“ shrnul Rudolf Zajda. „Problémy řeší restriktivně, protiprávně například sociálka odeprala rodinám sociální dávky. Několik rodin vystěhovala do Kravína a říká tomu holobyty. Právě zde jsme se tedy snažili pomoci.“

Původní záměr bylo vybudovat jakousi romskou školku a současně v téže době – třeba ve vedlejší místnosti – „zaměstnat“ rodiče přednáškami, na nichž by nabyli vědomosti z oblasti práva, pracovního práva, uplatnění na trhu práce atd. „Bohužel radnice náš záměr nepochopila, a tak jsme museli přistoupit na to, že romské děti budou chodit do školky s ostatními dětmi. My jsme pak rodičům nabídli účast na zmíněných přednáškách a současně placení „školného“ a stravného s tím, že budou doplácet sto korun měsíčně,“ popisuje vývoj Alena Grunziková z centra v Břeclavi. „Byl ovšem problém, aby děti bílých rodičů romské děti přijaly. V jednom případě to bylo hodně složité a museli jsme dítě dlouho doprovázet.“ Na efekt kursu se čeká. První malí klienti totiž jdou k zápisu až nyní.

Lék?

„Je cesta, kterou může stát opravdu Romům pomoci, a to formou pobídky. Stát si udržuje akcie v podnicích, a může tedy rozhodnout o tom, jestli budou zaměstnávat Romy. Zvýšila by se zaměstnanost, ekonomická soběstačnost a tím také sociální úroveň v romských rodinách. Pokud zvýšíte sociální úroveň, tak zvýšíte naprosto vše,“ říká na rozloučenou pan Rudolf Zajda.

Hodonín

Ke sterilizaci romských žen

Koncem roku 2005 vyšla konečně dlouho očekávaná zpráva veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem spolu s návrhy veřejného ochránce práv opatření k nápravě, která má mimo jiné vztah ke sterilizacím romských žen v České republice a Slovenské republice (respektive bývalém Československu) od roku 1973 dodnes. Podnětem zprávy byla skutečnost, že se na veřejného ochránce práv obrátilo velké množství (většinou romských) žen, ať už individuálně, či prostřednictvím různých organizací, konkrétně to bylo Evropské centrum pro práva Romů (European Roma Rights Center), IQ Roma servis, Vzájemné soužití a Liga lidských práv, se stížnostmi na protiprávní postupy při sterilizaci. Veřejný ochránce neuvádí přesný počet stížností, je jich však nejméně 87, protože tento počet stížností veřejný ochránce práv předal ministerstvu zdravotnictví, které za účelem posouzení stížností ustavilo poradní sbor ve smyslu ustanovení § 70 odst. 6 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Podáváme krátký výtah zprávy (příčemž někdy doslova přejímáme její formulace).

Stanovisko podává zprávu o průběhu šetření ve věci, zkoumá teoreticky právní přípustnost sterilizace v oblasti zdraví a její právní rámec, přičemž však také uvádí kasuistiku.

U kasuistiky se na chvíli zastavme a uvedme alespoň jeden případ z namátkově zvolených pěti, které veřejný ochránce práv rozebírá.

Případ (stejně jako ostatní případy kasuistiky) je uvozen shrnutím toho, co uvedla pacientka ve svém podnětu veřejnému ochránci práv (jde tedy o její subjektivní reflexi případu, kterou měla v době, kdy se na veřejného ochránce práv obracela), následuje zjištění ministerstva zdravotnictví (resp. poradního sboru, které ministerstvo prezentovalo veřejnému ochránci práv) ze zdravotnické dokumentace formulované v odpovědích na otázky veřejného ochránce práv, hodnocení případu ministerstvem zdravotnictví a konečně celkové hodnocení případu veřejným ochráncem práv z hlediska právního.

b) Sp. zn.: 3103/2004/VOP/PM

Podání stěžovatelky

Ve svém podání paní F. uvedla, že dne 10. října 2001 ve věku 19 let porodila své druhé dítě. Těhotenství bylo bez komplikací. Přesto lékaři rozhodli, že porod bude proveden císařským řezem s odůvodněním, že má rodička úzkou pánev. Lékařka, která porod vedla, byla mladá a paní F. byla její první pacientka. Těsně před porodem přišel na sál primář a sdělil pacientce, že společně s porodem jí chtějí provést sterilizaci, a zeptal se jí, zda s tím souhlasí. Současně jí sdělil, že pokud sterilizaci nepodstoupí, zemře, protože další porod by již nepřežila. Primář ji vyzval, aby udělila ústní souhlas se sterilizací, a to velmi krátce před porodem, v okamžiku, kdy již byla pod vlivem injekce. Paní F. žádala, aby kontaktovali jejího manžela, aby se k tomu také vyjádřil. Primář jí sdělil, že povinnost kontaktovat manžela nemá a ať se rozhodne sama, ale ještě zákrok neprovedou, zemře. Paní F. nakonec ústní souhlas udělila. V průběhu těhotenství docházela na prohlídky do stejného zdravotnického zařízení a nikdo jí nikdy před druhým porodem neinformoval o tom, že by pro ni těhotenství bylo spojeno s takovým rizikem, nebyla jí sdělena diagnóza

její nemoci ani prognózy vývoje. Lékaři jí rovněž neinformovali o reparabilitě zákroku a o tom, co by bylo zapotřebí, kdyby chtěla mít ještě dítě.

Zjištění poradního sboru

Poradní sbor konstatoval, že ve zdravotnické dokumentaci je doložen záznam o souhlasu pacientky při plném vědomí s navrženou operací, ale explicitně se o sterilizaci nepíše, rovněž ne o reparabilitě takového výkonu.

Ze dne 10. října 2001 v 04:56 hodin ranních je záznam lékaře, že pacientka žádá o sterilizaci. Téhož dne, bez udání hodiny podepsala pacientka prohlášení, že souhlasí s operací a s každým zákrokem, který se ukáže během operace nutným. Není uvedeno, s jakou operací souhlasí. Prohlášení o souhlasu s operací je na předtištěném formuláři. Na dokumentu není vyznačena hodina, na operačním protokolu je mimo jiné psáno sterilisatio indicata.

Žádost o provedení sterilizace nalezena v dokumentaci nebyla. Indikací byl iterativní císařský řez.

První císařský řez byl proveden pro nepoměr mezi hlavičkou plodu a velikostí pánve u ženy s mimořádně malou postavou, současně byla odstraněna vpravo cysta s vaječníkem. Druhý císařský řez byl při nepostupujícím plodu indikován v časných ranních hodinách pro tutéž příčinu.

Indikace k císařským řezům byla lege artis. Císařský řez nebyl primárně indikován, nejsou žádné doklady svědčící pro plánování sterilizace v době druhého

těhotenství. Teprve během operace byl zjištěn ztenčený dolní segment děložní s dehiscencí, tj. hrozící ruptura dělohy v místě jizvy po předchozím císařském řezu. Ruptura dělohy je komplikace ohrožující život ženy, takové nebezpečí hrozí v průběhu dalšího těhotenství. Hrozí též při provádění interrupce, při porodní činnosti, a proto, pokud je to možné, je třeba těhotenství zabránit. Po předchozí operaci byly zjištěny četné srůsty v okolí dělohy, a to bylo pravděpodobně důvodem, proč operátor neprovedl hysterektomií, odstranění dělohy, a spokojil se s malým, méně zatěžujícím výkonem – podvázáním a prostrižením zbylých vejcovodů. Z odborného hlediska lze tento postup pokládat za lege artis. Pacientce nevznikla při léčbě a daných postupech žádná újma na zdraví. (Zvýrazněno VOP)

Hodnocení veřejného ochránce práv

Za žádost ve smyslu § 6 směrnice nelze považovat zápis lékaře v dekuru, že pacientka žádá sterilizaci, a to i přesto, že je pod touto poznámkou uveden podpis pacientky. Nutno rovněž podotknout, že předmětný záznam byl zapsán ve 4:25, přičemž paní F. porodila ve 4:56. Komise v případě paní F. sterilizaci neschválila.

Ohledně požadavku souhlasu a poučení nelze souhlas s navrhovanou operací a s výkony během ní nutnými považovat za souhlas se sterilizací (viz výše).

Poučení o reparabilitě v dokumentaci rovněž chybí.

Lékaři tedy neoprávněně zasáhli do reprodukčních orgánů paní F. Případná sterilizace, byla-li indikována pro poměry na děloze, mohla být provedena až po porodu za splnění všech náležitostí s tím, že by paní F. sama rozhodla, zda hodlá podstupovat riziko spojené s dalším případným těhotenstvím. Ve smyslu Úmluvy o biomedicině, která v té době byla již účinná, „svobodný“ souhlas vyžaduje především to, aby byl pacientovi poskytnut před provedením zákroku v rámci možností dostatečný čas i podmínky k tomu, aby mohl zvážit okolnosti (především informace) a rádně se rozhodnout, zda dá souhlas či nikoli. Rovněž u zákroků typu rozsáhlejších operací je vhodné poskytnout pacientovi čas na to, aby si opatřil názor jiného lékaře, aby se poradil s rodinou či blízkým člověkem. Sterilizace není sice rozsáhlou operací, ale svými důsledky je závažným zásahem do těla a života ženy. Jelikož se rozhoduje o plodnosti ženy, měla by mít možnost poradit se o tomto zákroku s manželem, popř. druhem. Nic takového se v případě paní F. nestalo.

Zvláštní pozornost je věnována vztahu sterilizace romské komunity. Tato velmi zajímavá kapitola obsahuje podkapitoly Historické iniciativy poukazující na sterilizaci romských žen, Reakce státních orgánů na kritiku „romské sterilizace“ a Praxe sociálních pracovníků při práci v romské komunitě. Následující, pátá kapitola představuje exkurs o eugenicky zaměřených sociálních systémech (Švédsko, Švýcarsko, eugenické hnutí v Československu). Po shrnutí následují závěrečná doporučení. Jsou to doporučení za prvé legislativní, kdy veřejný ochránce práv

navrhuje doplnit nový zákon o zdravotní péči, který jinak považuje za kvalitní, o dva body. Tyto body by mohly mít následující formu:

a) „Ustanovení § 49 stávající úpravy se doplňuje o větu následujícího znění:

Mezi vyslovením souhlasu podle předchozí věty a podáním informace podle § 48 musí uplynout přiměřená lhůta; tato lhůta nesmí být kratší než 7 dnů.“

b) Navrhuje-li lékař v takové situaci sterilizaci (která je však současně zákrokem primárně kontracepčním) ze zdravotních důvodů, musí zároveň, chce-li dostat požadavku informovaného souhlasu, poskytnout informaci o alternativách, tj. o jiných možnostech zabránění početí v daném případě. Ochránce práv proto navrhuje doplnit první větu ustanovení § 48 návrhu následujícím způsobem:

„Před provedením sterilizace ze zdravotních důvodů nebo z jiných než zdravotních důvodů je lékař povinen podat pacientovi informaci o povaze výkonu, jeho trvalých následcích a možných rizicích, jakož i o alternativních možnostech, jichž je možné namísto sterilizace využít.“

Ochránce práv pak navrhuje některá metodická opatření, jako např. vypracování příručky pro laiky, která podrobným a pro laiky srozumitelným způsobem bude vysvětlovat podstatu a důsledky sterilizace. Pozornost je třeba věnovat i vzdělávání lékařů v otázce právní úpravy informovaného souhlasu a jejich etickou přípravu na kontakt s pacienty z odlišného sociokulturního prostředí (tj. i Romů).

Velmi významné je, že ochránce práv pak navrhuje také (zřejmě jako vůbec první český úředník) reparační opatření, která by měl provést český stát:

V případě, kdy došlo k zásahu do osobnostních práv pacientek výhradně nesprávným postupem lékařů (jde především o případy let 90. a současné), nelze takovou odpovědnost státu dovozovat.

Jiná je však situace v případech, kde je možné v procesu rozhodování ženy podstoupit sterilizaci možné vysledovat působení sociálního sektoru. Byl v těchto případech za činnost sociálních pracovníků/ic a za její výsledky odpovědný stát? Tato otázka implikuje otázku další, a to, zda existovala státní politika, která měla za cíl porodnost Romů regulovat. Na jiném místě této zprávy bylo konstatováno, že v usneseních vlády zabývajících se romskou komunitou nenalezeme nikde oficiální pokyn, aby sociální péče ovlivňovala reprodukční chování Romů. Avšak fakticky státní orgány nijak nečelily přístupu terénní praxe, i když jeho podoby znaly. Nechaly tak prostor pro aplikaci postupů, které jednak dleminěly z náznaků v oficiálních metodických příručkách, jednak byly podmíněny dobovými představami o „sociálním riziku“ vysokého počtu dětí Romů a nezdravosti romské populace. Tyto představy byly podpořeny a vybuzeny existencí asimilační politiky, která si za cíl kladla vytvořit i v romské komunitě model „správné rodiny“. Stát pak podpořil (poprvé již v roce 1973) tyto úvahy ještě zakotvením možnosti vyplatit za podstoupení sterilizace finanční dávku, která musela zákonitě působit motivačně, a lze mít za prokázané, že v řadě případů byla hlavní motivací k podstoupení zákroku. I když stát žádný pokyn nevydal, přesto lze v jeho schvalování a podpoře praxe spatřovat odpovědnost za z dnešního pohledu nepřijatelný přístup sociální sféry ke klientům.

V tomto případě proto veřejný ochránce práv navrhuje zvážit přijetí právní úpravy, která by umožnila odškodnit postižené. Pro konstrukci takové úpravy může posloužit jako vzor úprava švédská. Časové období, které by pro případné odškodnění připadalo v úvahu, by nejspíše mělo být omezeno existencí právních titulů pro výplatu dávek za sterilizaci, tj. léty 1973 – 1991.

Celá zpráva je k dispozici na internetu na adrese <http://www.ochrance.cz/>.

Laxnost oslabuje

Národní strana a její aktivity jsou v popředí mediálního zájmu už více než měsíc. A to je přesně to, o co téhle partičce, která v letošních volbách kandiduje do parlamentu, šlo a jde. Udělá cokoliv a především dostatečně šokujícím způsobem, aby přitáhla pozornost kamer, rozhlasových mikrofónů, veřejnosti. O nic jiného nešlo v tomto předvolebním boji ani v případě snahy zastudit památku romských obětí koncentračního tábora v Letech u Písku. Konec konců fakta hovoří jasně. Například fakta, která poskytuje server Mediainfo.cz, jenž systematicky sleduje a analyzuje různé náměty a témata v hlavních zpravodajských a publicistických pořadech televizních a rozhlasových stanic. Podle něj si Národní strana zajistila pozornost zpravodajství, především pak Událostí na ČT 1, děním kolem umístění sporného památníku v místě bývalého sběrného tábora v Letech. Žádná jiná neparlamentní politická strana nedosáhla od září 2004 tak vysokého počtu prezentací některého ze svých představitelů. Petra Edelmannová, předsedkyně Národní strany, předstihla délkou svého vystoupení v Událostech v období od 16. – 22. ledna 2006 naprosto všechny politiky. Šokující? No ano, je. Ovšem asi těžko můžeme moralizovat média za to, že přijedou natočit balvan s naprosto zavádějícím nápisem nebo se sjedou 21. ledna do Letů u Písku. Jde spíše o způsob prezentace a ten, myslím, naprostá většina českých médií, samozřejmě s drobnými odchylkami, zvolila správný. Díky alespoň za to. Ostatně i tolik diskutované pozvání Václava Moravce do jeho Otázek vysílaných veřejnoprávní televizí mohlo přinést své ovoce. Víte, ne všichni se totiž zajímají o „nějaký šutr“, extremisty názorově blízké neonacistům atd., Romy atd. Prostě je to nezajímá. Nemusi to nutně znamenat, že mají něco proti menšinám, jen to prostě nechťejí řešit. A najednou vidí zmiňovaný pořad a zjišťují, že Národní strana je proti registrovanému partnerství, homosexuálům, neziskovému sektoru. Navíc už tehle do té doby nezajímavý divák, občan ví, že jiný pořad, Reportéři ČT, v němž vystoupil i bývalý prezident Václav Havel, se stal trnem v oku těchto rádbů vlastenců. Vlastně spíše to, co na jejich adresu prohlásil Václav Havel. A nějaká extremistická strana podala trestní oznámení na morální ikonu několika desetiletí. No uznejte, že to by dokázalo přitáhnout zájem i velmi flegmatického jedince! Množina lidí, do kterých se strana ucházející se o voličskou přízeň strefuje, roste. A to je paradoxně dobře pro společnost, a jak pevně doufám, špatně pro Národní stranu. Nejsme snad v polovině devadesátých let, abychom nechali do parlamentu prolézt stranu s tak netolerantními názory a pak přihlíželi, jak její členové drží svými hlasy v šachu ostatní! Pevně věřím, že to tak je. Sleduji velmi pozorně diskusi kolem počínání Edelmannové a spol. Jedni se domnívají, že by strana měla být zrušena. Jiní tvrdí, že to by rozhodně nedělali. Mnohem účinnější je prý stranu společensky zesměšnit. Tahle diskuse a citlivost společnosti, včetně jednotlivých osobností, politiků atd. k takovýmto tématům, je velmi důležitá. Dokazuje naši pubescenci nebo naopak vyzrálost ve věcech občanských, demokratických. Laxnost a neznalost každého z nás v záležitostech, které se nás bytostně týkají (jak se s ní setkali autoři fotoankety), nás jen oslabují.

Jarmila Balážová

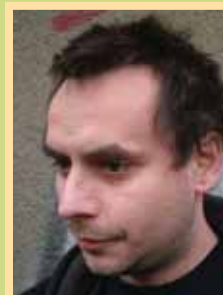
Připravili:
Jana Šedivcová a Tomáš Bystrý

Koncem ledna se začala média hojně zajímat o činnost Národní strany, a to především v souvislosti s památníkem obětem romského holocaustu v Letech u Písku. Národní strana v čele s předsedkyní Petrou Edelmannovou využila tohoto pietního místa ke své politické propagaci. Krom toho, že těmto mladým nacionalistům veprín nevadí, mají ve svých řadách také členy neonacistických hnutí. Co si o tom myslí Pražané?

Štefan Horváth,
54 let, řidič

Celou kauzu okolo památníku Romům v Letech jsem sledoval, i když po pravdě řečeno, moc jsem tomu nerozuměl. Jak tam mohli policisté pustit skinheady? Nerozumím tomu. Vadí mi, že na místě, kde umírali naši lidé, jsou teď tihle mladí neonacisté a zneuctují památku padlých. Nesnesu ten pocit. Tyto strany a hnutí by měly být zakázány nějakým zákonem.

Daniel Trendl,
33 let, majitel kavárny

Tuhle stranu bych zakázal. Nemám je prostě rád. Mrzí mě to, že se proti nim vlastně nikdo nepostavil, politici na to kašlou, sem tam něco řeknou, ale skutek utek. Takže jsem jednoznačně proti.

Marie Kováčová,
44 let, kuchařka

O památníku v Letech i o Národní straně slyším teď od vás poprvé. Žijeme ale v demokratické republice, a myslím si tedy, že tady může být součástí politiky kdokoli. Takže i tihle lidé z Národní strany.

Ivana Plechatá,
45 let, asistentka

V médiích se hodně hovořilo o památníku v Letech, až v souvislosti s tím jsem zaregistrovala činnost Národní strany. Nejsem úplně seznámena s tím, jak tomu přímo na místě bylo, nemůžu to tedy posoudit. Nejsem tudíž ani pro Národní stranu,

ani pro ty místní, kteří demonstrovali za zrušení veprína. Každý má jistě svou pravdu. Hodně mě zarazilo, jak se na veřejnosti prezentuje předsedkyně Národní strany paní Edelmannová. Nevím, jestli tak mladý člověk může o této problematice něco vědět. Na rozdíl od starého pána, Roma, který něco zažil. Tomu bych věřila určitě víc.

ANKETA NA WWW.ROMEA.CZ

Mělo by Ministerstvo vnitra zrušit Národní stranu?

Ano 43%

Ne 57%

ANKETA:

David Čonka,
18 let, model

Já se o tohle moc nezajímám. Nemám čas sledovat zprávy. O Národní straně ani o památníku romského holocaustu v Letech u Písku jsem nic neslyšel. Když ale slyším, že na místě, kde umírali lidé kvůli barvě své pleti, dnes demonstrují skinheadi, je mi z toho zle.

Tereza Fišerová,
22 let, studentka

To, co v posledních dnech předváděla v Letech u Písku Národní strana, není podle mého rozhodně v pořádku. Politici by se měli vzchopit a tuhle stranu prostě zakázat. To, co si oni dovoluji, je nepřijatelné. Vínu vidím taky na straně policie. Oni přece

museli vědět, že se chystá na pietním místě v Letech neonacistická demonstrace. Měli ji hned v počátku zakázat a nedovolit jim tam vůbec jít. Na technare na CzechTeku najeli hned, a tyhle nácky nechají být? Jak je to možné?

Karel Kadlec,
72 let, důchodce

Tahle strana dělá republice takovou ostudu, nechápu to. Je to hrozné, že v Čechách mohla být tahle doslova rasistická strana registrovaná. Myslím, že by je měli zakázat, ale nevím, jestli to vůbec jde. Politici by se měli

víc snažit a dávat pozor na to, aby tady podobné strany vůbec nevznikaly.

Eva Poláková,
55 let, prodavačka

Nic o tomhle problému nevím. Nezajímám se o to. Myslím si ale, že není správné pouštět si do politiky rasisty. Měli by je zakázat! Rasismus je všude a musí se proti němu bojovat.

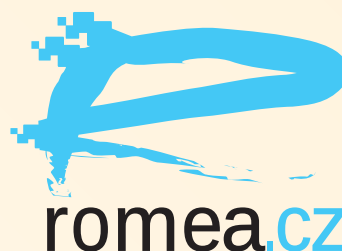

František Frič,
21 let, nezaměstnaný

Fašouny vůbec nemusím. Jednou mě zmlátili. Co se týče činnosti Národní strany, moc o nich nevím. O fašismu a rasismu si ale myslím samá negativa. Je to zlo. To, že rasistická Národní strana kandiduje do voleb, mi nepřijde vůbec v pořádku. Měl bych

pro ně jeden vzkaz. Jděte raději někam jinam!

INTERNETOVÁ DISKUZE:

Názory čtenářů diskusního fóra na www.romea.cz

Stázička

Politické strany tohoto typu by měly být postaveny mimo zákon. Nejextrémnější je ten fakt, že Národní strana prohlašuje ve svých výrociích mnoho lži a nenávistných hesel, výroky o Letech u Písku jsou neostudné, ale naprosto nechutné a proti lidskosti.

Tom

Výroky, které padly z úst členů Národní strany, mě doslova šokovaly. Navíc povětšinu této skoro, dovolil bych si říct až fašistické, strany tvoří mladí lidé, kteří dle mého názoru nevědí, co se tehdy v Letech dělo.

Evik

Když vidím obličej paní Edelmannové, udělá se mi zle. Zbývá jen doufat, že se z ní nestane novodobý Sládek a že za ní nepůjdou holé lebky ruku v ruce.

Charlie

Cikánské oběti holocaustu byly, to nikdo nepopírá, ale NE v Letech. V Letech zemřeli Cikáni na prachobyčejný tyfus, na „nemoc ze špíny“. V Letech byl pracovní tábor, jakých byly stovky. Kolik Cikánů umírá v cikánských osadách na Slovensku na podobné nemoci?

Exe

Jedni cigoši chtějí uznání, že v Letech byl „holocaust“, a druzí zase považují za štěstí, že ten tábor byl v Letech a hodně cigošů zachránili!

Štefan Polák

Schvaloval bych společný, důstojný památník holocaustu, a to na jiném a pro Romy i ostatní veřejnost přístupném místě.

Neil

Na místě Terezína nebo Lidic by v životě nemohl stát prasečák..., ale v Letech klidně, proč ne, že?

Radbuza

Národní strana klame už svým názvem. Zaštituje se národem, ale zatím se jí tak akorát daří aktivizovat anonymní příkyvovače lečící si své komplexy a bolistiky vykřikováním siláckých hesel do davu soukmenovců. To vše pod vedením hrstky lidí, kteří svůj intelekt využívají k demagogii, podpoře nesnášenlivosti a vlastní popularity. Velice chytrý tah strana učinila osobou předsedkyně Edelmannové, jejíž libivou mladou tvářičkou a chladnokrevným vystupováním sází na našťavané mladíčky toužící kolem sebe plivat a kopat. Díky Bohu, že máme rok 2006, kdy na jejich rasistické požadavky a touhu diktovat své představy o očistěném národě, veřejnost neslyší v takové míře, aby představovaly nebezpečí. No nevím, nevím, jestli má tahle alternativa šanci na úspěch. Budiž nám Národní strana pro výstrahu, kam až může člověk veřejně klesnout a ještě na tom hrdě stavět kariéru.

Lenka

Národní strana je banda pokrytců. Když žádali o registraci, vůbec nepřiznali, o co jim jde. V tom je nebezpečí, protože běžný občan může mít za to, že jim jde opravdu například o zaměstnanost. Není to pravda. Jsou to rasisti, většina členů jsou buď bývalí sládkovci (například Petra E.), nebo příslušníci skinheads. Obávám se, že si navíc dělají z občanů randu.

Portréty českých Romů ve Washingtonu

Ve výstavních prostorách českého velvyslanectví ve Washingtonu začala ve čtvrtek 9. února výstava portrétů českých Romů. Portréty lidí, kteří to „v životě někam dotáhli“, zachytil v letech 2001–2004 americký fotograf Chad Evans Wyatt.

V České republice byla výstava představena dosud třikrát: v roce 2004 v Muzeu romské kultury v Brně, v roce 2005 v pražském Letohrádku královny Anny a v Ústí nad Labem. Kolekce černobílých portrétních fotografií představuje romskou komunitu v České republice dosud zcela opomíjeným pohledem. Ukazuje Romy, kteří uspěli ve svém profesním životě a jsou zcela přirozenou součástí širokého proudu české společnosti. Chad Wyatt na svých portrétech, které pořídil během cest do České republiky v letech 2001 až 2004, zachytil nejen vynikající muzikanty, jak bychom v případě Romů čekali, ale také úspěšné podnikatele, pedagogy, právníky, lékaře, politiky, novináře, občanské aktivisty, policistu, duchovního. Výstava tak má kromě umělecké hodnoty i důležitý sociální rozměr. Výstava ve Washingtonu potrvá do 6. dubna, poté se přesune do výstavních prostor Kolumbijské univerzity v New Yorku. Další vernisáž u nás doma se chystá v Plzni (Univerzitní galerie, květen – červen 2006). Fotografie si lze prohlédnout i na stránce www.romarising.org.

Budapešť': diskriminace romských žáků na základních školách musí skončit

Diskriminace romských žáků na základních školách musí skončit. Koncem ledna to nařídil maďarský ombudsman. Stalo se tak po odhalení skutečnosti, že škola separovala Romy od ostatních dětí a zařadila je jako děti s učebním handicapem.

Škola v Kerepesu, která je asi 10 km východně od hlavního města Budapešť, vystavila ve škole zábrany určené k segregaci romských dětí a zamezila jim v přístupu k požárnímu úniku s výmluvou, že její děti využívají k úniku z hodin. „Zákonné nařízení povolující segregaci neexistuje, toto jednání je proto kvalifikováno jako zakázané – jedná se o negativní diskriminaci a nelegální separaci“, uvedl ombudsman Jenő Kaltenbach ve svém pátečním prohlášení. Škola zapisovala jména romských žáků do seznamu zvlášť, ombudsman Kaltenbach však říká, že učiní kroky k tomu, aby škola zastavila takovéto praktiky.

Objevil také, že škola zneužívala své pravomoci a nedovolila určitým žákům, aby se účastnili školních oslav. Taktéž seskupováním všech Romů a žáků se „znevýhodněným“ pozadím do jedné třídy škola porušila práva žáků.

Žáci byli také nuceni naobědvat se během desetiminutové přestávky a zkracováním vyučovacích hodin se škola dopustila porušení práva na řádné vzdělání a zdraví.

Diskriminace proti půl milionu maďarských Romů – taktéž známých jako Gypsies – je rozšířená. Ve zprávách Evropské unie se hovoří o tom, že Maďarsko je jednou ze tří nejhorších zemí z 25 v rámci segregace bydlení.

Maďarsko má jednu z největších romských populací v EU. Brusel požaduje od evropských zemí, aby zlepšily práva a zacházení s romskou minoritou, a nyní monitoruje jejich výkon.

Dva ze šesti obžalovaných neonacistů jsou za mřížemi

Roku 1997 došlo v kanadském Torontu k napadení několika českých Romů. Z útoku byli tehdy obviněni členové místní neonacistické skupiny. Ontarijský soud však mladíky zprostil viny. Poškození Romové se odvolali a případ skončil nakonec u nejvyššího soudu. V roce 2005 bylo poté soudní rozhodnutí zrušeno a zároveň bylo nařízeno nové soudní přelíčení.

Koncem ledna dospěl ontarijský soud k jasnému závěru. Dva příslušníci neonacistického hnutí budou pykat. Jednomu bylo uděleno podmínečné zproštění a nad dalším byl pronesen suspendační ortel. Oba dva jsou povinni napsat jako součást trestu omluvný dopis romské komunitě. Od obvinění zbylých čtyř bylo upuštěno.

I když dal soudce jasné najevo, že nešlo o žádný podružný útok, bylo zaznamenáno, že ani jeden z obžalovaných už není členem bílého rasistického hnutí nebo nespáchal žádný jiný trestný čin.

„S rozsudkem jsme spokojeni“, uvedl předseda kanadského Židovského kongresu Joel Richler. „Rozsudek tohoto případu dává všem Kanadčanům najevo, že tento druh nenávisti nebude tolerován“, řekl dále.

„Zdá se to být jako probuzení ze špatného snu“, řekl Paul St. Clair, výkonný ředitel romského komunitního centra v Torontu. „Kanadčané ukázali, že nebudou tolerovat kruté a nenávistné akce extremistických skupin. Nenávistné zločiny a podobné aktivity musí být brány vážně jak médii, tak vychovateli a pedagogy, abychom mohli předcházet podobným projevům nenávisti v budoucnu“, řekl dále Clair.

Paroubkova „mimická“ reakce

Události z kraje letošního roku Romům žijícím v této zemi jasně ukázaly obrovskou vzdálenost České republiky od rozvinutých demokracií. Vše odstartovaly skandální výroky předsedkyně Národní strany Edelmannové na adresu romských obětí internačního tábora v Letech u Písku, které jsou dle právních expertiz prý nepostihnutelné. Ještě nestihl utichnout řev účastníků mítinku Národní strany v Letech (někteří svým vzhledem silně připomínali skinheady) a o povyražení se nám v těchto dnech stará zábavný pořad Jiřího Krampola Premiéra s premiérem, jehož hlavní hvězdou je – kdo jiný než premiér Jiří Paroubek. Pro Krampola je to jistě výborný komerční tah, pro Paroubka pak součást předvolebního boje a možnost prezentovat svoji osobu jako „lidového“ politika se smyslem pro humor. Ovšem před několika týdny v jihlavském divadle Paroubek svoji touhu být „vždy s lidem“ přehnal. V rámci pořadu totiž Krampol pro pobavení obecenstva řekl dva vtipy o Romech (nepříliš dobré), jež premiéra stejně jako publikum viditelně pobavily. Jedna z anekdot podporuje stereotyp, že Romové nechtějí pracovat, druhá že Romové kradou.

Nemám nic proti vtipům o Romech, tedy pokud jsou proneseny v příslušném prostředí, to znamená v hospodě nebo doma při rodinné oslavě. Vůbec se mi ovšem nelíbí, že se těmto vtipům směje jeden z nejvyšších představitelů tohoto státu při svém de facto předvolebním večeru. To opomím fakt, že tyto anekdoty dává k dobru herec, který ztvárnil hlavní roli v nejrasističtějších a evidentně protiromském snímku porevoluční éry, v Olmerově Nahotě na prodej.

Premiér Paroubek se dopustil vážné chyby, když na chvíli zapomněl, že se vtipům o Romech nesměje jako řadový občan s manželkou v obýváku, nýbrž v jihlavském divadle jako premiér České republiky.

Nejsmutnější na této kauze je skutečnost, že zcela přesně odráží úroveň politické scény v České republice. Premiér Paroubek nebyl ani dva dny poté schopen pochopit, co špatného bylo na – jak sám tvrdí – pouhé mimické reakci (rozuměj úsměvu) na vtipy o Romech, když se všichni dobře bavili a vtipů máme přece spoustu i o blondýnkách či Skotech... Stejně tak je úsměvná snářivost poslance za ODS Marka Bendy, který žádal pro Romy od Paroubka omluvu. Určitě by všichni Romové takový krok náležitě ocenili. To by ovšem musel Benda takovou porci smyslu pro ochranu práv menšin vykazovat i tehdy, když „jeho“ ODS stavěla v Ústí nad Labem v Matiční nejslavnější zeď na světě. Zřejmě se jeho smysl pro čest a spravedlnost probouzí díky blízkým se volbám...

Nejvíce mě zaráží stále se opakující situace, kdy sami Romové vystavují nevhodnému chování či výroky našich nejvyšších představitelů omluvku, ať už Václavu Klausovi v kauze internačního tábora v Letech u Písku, či nyní předsedovi vlády Paroubkovi. Mám na mysli Antonína Gondolána, špičkového muzikanta, který v pořadu Premiéra s premiérem vystupuje. Podle pana Gondolána během pořadu vždy vládne krásná atmosféra a on nikdy „neslyšel ani náznak toho, že by šlo o rasový podtext“. V tom případě ovšem netuším, jaký jiný podtext může vtipům podporujícím negativní stereotypy o Romech přikládat...

První místopředseda Romské demokratické sociální strany Miroslav Tancoš dokonce vyjadřuje podporu v otevřeném dopise: „Velice si Vás vážíme, jste pro nás velkou nadějí na pozitivní změny v řešení romské problematiky a máte sympatie romských voličů.“ Tato slova poté použil premiér na tiskové konferenci jako důkaz o své oblíbenosti u Romů. Pan Tancoš by neměl vyjadřovat sympatie romských voličů, nýbrž pouze členů Romské demokratické sociální strany, jichž bude podstatně méně než Romů žijících v ČR.

Doufám, že premiér Paroubek, si vezme z této „malé“ předvolební nepříjemnosti poučení. Zřejmě se už tak stalo, neboť hned v následujícím představení již vtipy o Romech nezazněly.

Le Paroubkoskeri „mimicko“ reakcija

Pro agor andre kada berš o Roma šaj mištes dikhle, hoj e demokracija pro Čechi nane ajsi sar andro aver demokratice štatí. Savoro štarinde o skandalne lava, so phendá e šerafi khatar e Národní strana e Edelmannová. Vakerelas pal o Roma, so has andro internačno taboris andro Lety u Písku. O ekspertizi phenen, hoj pro lava, savenca činelas andre pativ savore Romenge, nane pravno (justično) mecha-nismos.

Mek čeporo šaj šunas e vika, so kerenas o demon-štranta khatar e Národní strana andro Lety (po jekh dičhonas avri sar o skiři) the e kedva amenge kerel o Jiří Krampol andre relacija „Premiéra s premiérem“, kaj hin angluno manuš – ko aver – sar o premieris o Jiří Paroubek. O Krampolis kerdá baro komerčno akcija, o Paroubkos andre dikhel lači političko propagacija. O manuša les dikhena sar džanel te kerel o pheras, sar hino pašes le manušenge. Afe gejlas

igen dur, kamelas te avel ajsio pherasuno, hoj asalas the akor, sar pes vakere-nas o anekdoti pal o Roma. Andro jihlavsko teatros kajse anekdoti phenelas o Krampol. Jekh has ajsi, hoj o Roma na kamen te phirel andre bufi, the e aver, hoj o Roma čoren.

Na rušav pro anekdoti pal o Roma. Te pes vakeren andre karčma, abo khere kana pes mulatinel. Nane mange pre dzeka, te upre asal o premieris akor, sar kerel e angl-volebno kampaňa. Oda mekh na leperav, hoj o anekdoti phenel o hercos, so bavinelas andro filmos, savo hin mujal o Roma, rasisticko. O filmos kerdá pal e revolucija režiseris o Olmer „Nahota na prodej“.

O premieris Paroubek kerdá bari doš, bo bisterdča, hoj na asal andro obivakos la romňaha, afe andro jihlavsko teatros sar o premieris vaš Česko republika.

Bari bida hin, hoj e kauza sikhavel, savi hiňi pro Čechi e političko situacija.

O premieris na kamelas te achalo, mekh pal o duj dživesa, soske leske na kampelas pro anekdoti te asal Phenelas, hoj oda has ča e mimicko reakcija (o asaben), bo savoren has lači kedva, the hin amen the aver anekdoti pal o šarge balengere džuvľija, pal o Skoti...

Šaj asas the olestar, hoj o poslancos vaš o ODS o Marek Benda kamelas, kaj le Romen o Paroubek te premangel. O Roma bi les ašarenas, afe ča akor, te bi bisterdehas, hoj leskeri sera o ODS diňa andro Ústí nad Labem te kerel e bari ašundí fala andre Matično ulica. Leskeri pativ sovelas, the akana sar aven o volbi, ta uštel upre...

Mekh goreder hin oda, sar o Roma korkore na džanen mujal kajse situaciji vareso te phenel. Či akor, sar o Václav Klaus vakerele pal e kauza andre internačno taboris andro Lety u Písku, abo akana, sar o premieris Paroubek asalas, pre romane anekdoti. Hin mange pre godí o Antonín Gondolán, baro ašundo muzikantos, savo andre relacija „Premiéra s premiérem“ tiš bavinel. O Gondolanos phenel, hoj andre relacija hin but škar atmosfera, u jov šoha řikda na šunda varesavo „rasový podtext“. Na džanav savo aver podtekstos šaj avel andro anekdoti, save sikhaven o negativne stereotipi pal o Roma...

O peršo zaačhado vaš o šeralo andre Romská demokratická sociální strana o Miroslav Tancoš bičhaďa le premieroske mekh řil, kaj les ašarel:

„But tunen řikeras, užaras, hoj tunenca avela e pozitivno bufi andre romani problematika, the hin tunen amare, Romengere simpatiji“. O premieris ala lava phendá pre tiskovo konferencija, kaj te sikhavel, sar les o Roma rado dikhen. Le Tancošiske na kampel te vakerele pal savore Roma, afe šaj del duma ča pal o Roma andre Romská demokratická sociální strana, oda nane savore Roma pro Čechi.

Paťav, hoj o premieris Paroubkos imar džanela, sar pes anglal o volbi te řikerele. Či imar na džanel akana, bo andre aver relacija imar o anekdoti pal Roma na vakerele řiko.

Proč je rušno kolem Letů u Písku?

reportáž z místa bývalého
koncentračního tábora
v Letech u Písku

Lety u Písku. Už o nich slyšel snad každý. Stál v nich jeden ze dvou tzv. „cikánských táborů“, do nichž sváželi české a moravské Romy žijící tehdy v protektorátu Čechy a Morava. Místo, kde podle dochovaných dokumentů našlo smrt na čtyři sta lidí (žalostně většinu z nich tvořily děti) a o němž se od druhé poloviny devadesátých let hovoří prakticky neustále (místo druhého tábora v Hodoníně u Kunštátu zůstává v pozadí). Diskuse nabrala na obrátkách minulý rok, kdy Evropský parlament (EP) doporučil České republice v usnesení týkajícím se Romů odstranit vepřín, který se z části nachází na půdorysu původního koncentračního tábora. O tom, že by se mělo s tímto problémem, který přesahuje hranice uctívání lidských práv, něco dělat, není pochyb. Koneckonců vláda

v čele s premiérem Paroubkem se nechala slyšet, že vepřín skutečně odstranit hodlá. A právě toto odhodlání se začátkem tohoto roku snažila použít pro medializaci před blížícími se volbami Národní strana, která kandiduje do Parlamentu ČR. Jejich skandální výroky i aktivity vyvolaly řadu nevole nejen v řadách aktivistů za lidská práva, ale také u většiny českých politiků.

„Tomu, co se nyní odehrává kolem Letů, otevřel dveře prezident Václav Klaus, když řekl, že se nejednalo o koncentrační tábor v tom smyslu slova,“ sdělil před nedávnem v pořadu Reportéři ČT bývalý český prezident a celosvětově uznávaná morální autorita Václav Havel. Vyslovil to, co si mnozí mysleli a někteří i řekli. Naposledy přímo na půdě EP také Karel Holomek, předseda Společnosti Romů na Moravě. Koneckonců právě Klausova slova o tom, že v Letech byl jen pracovní tábor, kam sváželi ty, kteří nechtěli pracovat, neustále připomíná a svým způsobem zneužívá i jmenovaná Národní strana. Prezident Klaus však

ani v lednu, kdy měl nejvhodnější příležitost svá slova z loňského roku uvést na pravou míru, veřejně nevystoupil, aby dal najevo, že se mu konání Edelmannové a jejich spolustraníků nelíbí. Zůstal tak jedním z mála čelních představitelů vlády a státu, kteří se k probíhající kauze nevyjádřili. Pravda, když už bylo „po všem“, přijal delegaci Romů objednanou k němu již v předchozím roce. Vystoupení některých z nich po schůzce bylo interpretováno médii jako jakási rehabilitace současného prezidenta.

Vraťme se ale k Národní straně, která začala stejně jako ostatní, hodlající kandidovat v létě do parlamentu, svou předvolební kampaň. A není divu, že prostředky stejně skandálními, jako je většina jejich názorů (proti homosexuálům, registrovanému partnerství, Cikánům, parazitům z ciziny, muslimům, neziskovým organizacím atd.). Ostatně co jiného dokáže přitáhnout pozornost médií více než něco skutečně šokujícího? Předsedkyně této strany Petra Edelmannová odmítá, že jde o účelové využití otázky tak citlivé pro voliče a vysvětluje, proč se tak zajímají právě o místo tábora v Letech u Písku: „Důvodem je celé roky totéž. Poukázat na nesmyslnost investice převyšující 800 milionů korun do letského památníku. Na situaci upozorňujeme od založení Národní strany a vzhledem k tomu, že hrozilo nebezpečí odsouhlasení této investice vládou, vstoupili jsme do „diskuse“. A to úspěšně. Jiný důvod nehledejte,“ říká předsedkyně strany, která je registrována od roku 2002. Nutno připomenout, že teprve na zásah Nejvyššího správního soudu, na který se obrátila poté, kdy ji ministerstvo vnitra odmítlo opakovaně registraci udělit. Edelmannová sdělila našemu časopisu, jak si ji vedená strana představuje vyřešení situace: „Nemáme jinou potřebu než úsporu peněz daňových poplatníků. My nevnímáme situaci v Letech nijak negativně, tím myslím přítomnost velkovýkrmny cca 700 metrů od místa původního lágru. Pro další památník v Letech není důvod a pro výkup veprina též ne. Stávající situace je ideálním řešením,“ tvrdila Edelmannová ještě v době, kdy vznikl tento článek. Současné se ale na internetových stránkách rádia, které tato partaj provozuje, objevila vedle množství článků napadajících celou řadu lidí včetně senátora Jaromíra Štětiny, který do Letů přijel právě jedenadvacátého ledna a podal na Národní stranu i trestní oznámení, také zvláštní omluva zdůrazňující, že jde o omluvu pouze českým občanům, které strana uvedla v omyl tím, že neměla dostačující informace týkající se majitele veprina.

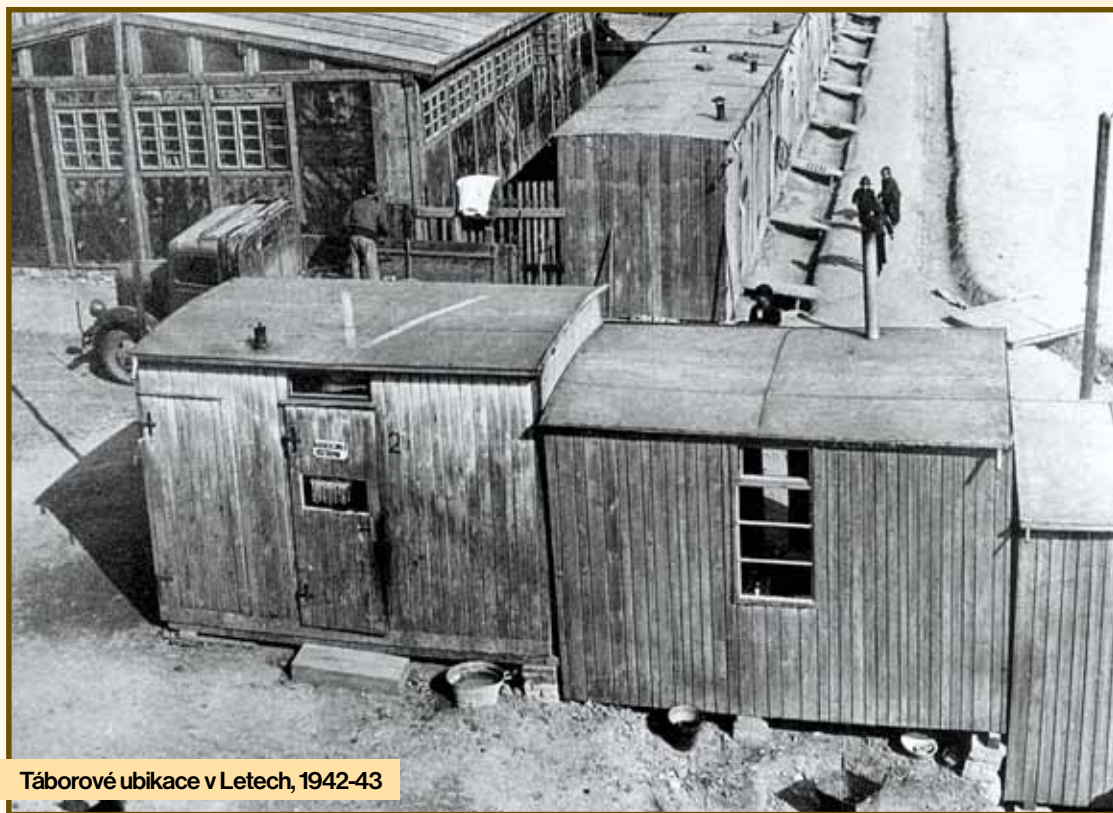

Věžňové tábora v Letech, 1942-43

Tato společnost se pro změnu stala terčem jejich kritiky. Je více než zřejmé, že jde o další taktiku, jak zůstat v centru mediální pozornosti.

Ochotnické představení Národní strany letos v lednu

Zpět k počátku ledna, kdy Národní strana začala své ochotnické představení, v němž neváhala znevažovat památku romských obětí koncentračního tábora

Táborové ubikace v Letech, 1942-43

v Letech u Písku ani pocity pozůstalých. Kromě chronologického vývoje událostí, který nabízíme na webu www.romea.cz, připomeňme alespoň stručně, že zmiňovaná partaj začala tím, že oznámila svůj úmysl instalovat v Letech u Písku kámen s nápisem: „Tento památník českým vlastencům – obětem druhé světové války instalovala 21. 1. 2006 Národní strana. Zde je místo původního pracovního tábora Lety. Zde nebyl koncentrační tábor. Historie není otázkou výkladu, ale pravdy.“ Média se „chytla“, nelze jim to ale vyčítat. Copak se takový úmysl dá ignorovat? Koneckonců byla to právě média, kdo svými relacemi i články pomohla vyburcovat mnohá prohlášení a kroky tak rychle. Předsedkyně Edelmannová šokovala dál. Urážlivými výroky na stranu romských aktivistů a především na stranu Romů, kteří v Letech u Písku přišli o život. Podle Edelmannové si za smrt mohli sami, neboť nedodržovali hygienické návyky. Byla to Národní strana, která v nápisu, jenž se měl původně na kameni objevit, použila větu, že historie není otázkou výkladu, ale pravdy. Zvláštní je, že právě představitelé této strany si ale ke svému výkladu pravdy vždy vyberou zdroje, které jim pomáhají prezentovat tu jejich verzi pravdy. A nejen v případě tábora v Letech, ale i v případě homosexuality, o níž tvrdí, že není vrozená, že se jí dá zamezit konzervativní výchovou atd.

Kámen přece jen instalovali – ovšem ještě před jedenadvacátým lednem. Nápis zestručnili na pouhé slovo „obětem“. Jak mnozí z vás vědí, strhl se kolotoč prohlášení, výzev, a to i směrem k politikům, aby zamezili zostuzení památného místa. Obec nařídila Národní straně do 19. ledna kámen odstranit. Nakonec to ale byla obec, kdo kámen odstranil, a ještě před vypršením lhůty. Vypomohli lesníci senátora Schwarzenberga – samozřejmě na jeho popud. A přišlo další ochotnické číslo Edelmannové. Jejimi ústy strana označovala obec a jmenovaného senátora za zloděje a hodlala obec žalovat za zcizení šutru, který chtěla prohlásit za kulturní památku. Požádala o to ministerstvo kultury. To odmítlo. No, není divu. Představte si, že by každý z nás mohl vzít jakýkoliv kus kamene, napsat na něj cokoli, položit jej na cizí majetek a ještě požadovat, aby jej stát posvětil nálepkou kulturní památky! To by byl zvláštní řád. A přitom právě Národní strana se na dodržování pravidel a zákonů tak často odvolává, když kritizuje například Romy.

Na naši otázku týkající se jejich návrhu na řešení tzv. romské tematiky odpověděla předsedkyně Edelmannová takto: „Pokud myslíte otázku cikánské menšiny, pak ano, jedná se o citelný a dlouhodobě nřešený problém, který je zakrýván různými akty pozitivní diskriminace, jenž v důsledku poškozuje samotné Cikány. Podstatou řešení je především striktní dodržování rovnosti v právech a povinnostech, která platí bez výjimky pro necikánskou většinu, a není důvodu, proč by jiní měli mít úlevy či zvláštní přístup. Jde o změnu mentality a myšlení, a nemluví o mentalitě a myšlení bílých. Odpovědnost za sama sebe, to je další, co musí být vštěpováno do myslí Cikánů, spolu s nutností vzdělávání a přizpůsobení se většině v respektování společenských a kulturních úzů a pra-

videl žít. Tam patří třeba zásada kdo nepracuje, nejlí a já nevidím důvod, proč by vzdělaný Cikán, který ony načrtnuté zásady dodržuje, neměl mít šanci na pracovní místo stejnou jako kdokoli jiný. Jen poté je majorita příjemná, jen poté, co se proti ní nebudou vymezovat. Ale to je na dlouhé psaní. Bezsporně máme dostatek plánů a jsme připraveni se na této věci podílet. Způsobů je mnoho a my se je nebojíme ani pojmenovat, ani uvádět v praxi," vysvětluje drobná blondýnka. Nepochybujeme.

Další téma, o němž se tito „vlastenci“ živě zajímají, je například Maticní ulice. A když už jsme zmínili vizáž Edelmannové: tato slova pronášená křehce vypadající ženou, matkou, přece jen nevyznívají tak tvrdě jako v případě Miroslava Sládka nebo například mužských kolegů předsedkyně. Inu, pokud je to taktika, mít i z těchto důvodů v čele právě ženu, je dobře promyšlená.

Obávaná sobota

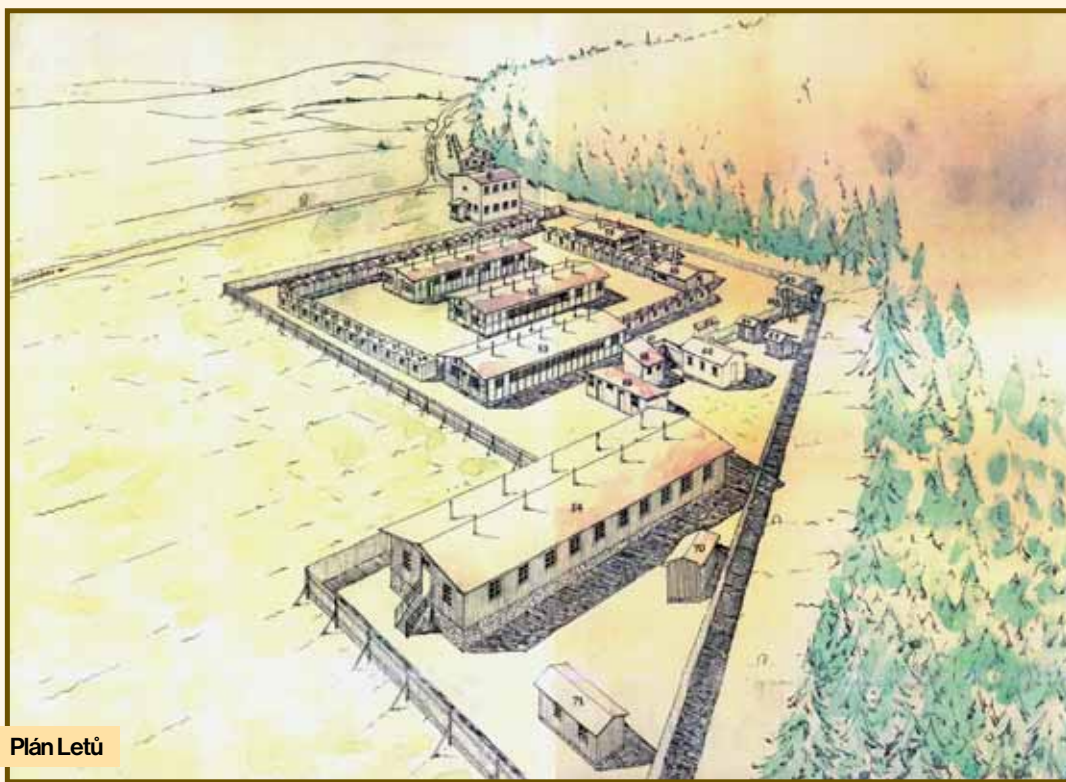
Kámen byl odstraněn, ale do Letů u Písku se stejně chystali na jedné straně členové a příznivci Národní strany, na straně druhé jejich odpůrci. Byla zima, všude bílo a my seděli v autě. Věděli jsme, že shromáždění Národní strany je neohlášené – alespoň to tvrdila policie i starosta Letů. Přijížděli jsme na místo, kam se normálně každoročně lidé sjíždějí 13. května, v den výročí odhalení památníku obětem tábora. Překvapilo nás velké množství policistů. Více jich bylo na místě, kde se sešli příznivci strany, jejíž čelní představitelé před zraky kamer a za přítomnosti mnoha novinářů opět uráželi Romy a kromě jiného například tvrdili, že v Letech k žádné genocidě nedocházelo. Právě tato část vystoupení volebního lidra strany

Děti v táboře v Letech, 1942-43

Janu Skácela vedla senátora Jaromíra Štětinu, který do Letů jako jeden z mála politiků osobně přijel a který byl rovněž svědkem napadení Marcuse Papeho, k podání trestního oznámení: „Přijel jsem sem, protože mě znepokojuje nárůst politického extremismu, který se mi jeví velmi nebezpečný. Myslím si, že to, co se odehrálo například v Letech nebo co se odehrálo 28. října při demonstraci za Ernesta Zündela, popírače holocaustu, před německým velvyslanectvím, jsou právě typické projevy extremismu, na které by bylo potřeba uplatňovat zákon. Já jsem jasně viděl, že pan Pape přišel a vykřikl protestní výkřik. Vim naprosto bezpečně, že první fyzické napadení přišlo ze strany pořadatelů té akce – nacionalistů. Oni ho vytlačili a údery pěstí do hrudi ho vyrazili z toho davu. V tom okamžiku ho vzala policie a odvedla ho pryč. Policie zadržela v podstatě jen jeho a nezadržela nikoho z těch, kdo použili fyzické násilí, což se mi zdá jaksi nepoměrné. Když už někoho zadržela, tak měla zadržet všechny účastníky potyčky.“

Senátor Jaromír Štětina odpověděl i na dotaz, zda by některé aktivity Národní strany či jejich představitelů měly vést k zákazu registrace: „Zákon je potřeba dodržovat a to bez ohledu na to, jestli to je strana malá nebo velká. Nikdo zákon porušovat nesmí. Tady byl zcela jasně porušen zákon paragrafu 261 a) trestního zákona. Ten zákon dodnes platí a říká: kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje

Plán Letů

nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Já jsem na vlastní uši slyšel větu, která je zaznamenána na několika televizních štáby, kde řečník nacionalistů řekl doslova: tady žádná genocida nebyla. Já si myslím, že tím se naphila skutková podstata onoho trestného činu, protože genocida se v Letech podle mého názoru odehrála a byla by genocidou, i kdyby z Letů do Osvětimi zmizel jeden jediný člověk. Lety byly součástí toho obrovského genocidního stroje, který měl různá kolečka. Největší z nich byla Osvětim, menší Terezín, ještě menší kolečko byly Lety, ale všechno dohromady to dávalo vraždící soustrojí. Myslím si tedy, že by měl být řečník potrestán a ta strana by neměla existovat. Měla by jí být odebrána registrace. V dějinách se neustále opakuje podceňování nebezpečí, i když jsme poučeni. Když nastupoval Hitler k moci v Německu, tak taky spousta lidí říkala, však je nechte, chlapce, ať se vybouří, ono je to přejde. A víme dobře, co z toho potom vzniklo. Zlo se musí potírat od samého začátku a je třeba používat platné zákonné normy, které máme, a především by je měla používat policie," sdělil nám Štětina.

Kromě policistů hlídala Národní stranu i soukromá bezpečnostní agentura, kterou si najalo vedení. To účastníky svého shromáždění přivezlo autobusem. O asi kilometr dál – na místě bývalého pohřebiště a u místa, kde stojí zmiňovaný památník, se scházeli Romové. Ani tam nechyběli novináři. Policistů na tomto místě bylo poskrovnu. Romové sdružující se ve Výboru pro odškodnění obětí romského holocaustu stáli v půlkruhu a v rukou drželi fotografie těch, kteří Lety prošli a z nichž někteří právě v tomto táboře zemřeli. Po pár proslovech vyzval Marcus Pape, činný ve výboru, ostatní, že pokud chtějí, mají s ním jít vyzvat představitele Národní strany k diskusi. Doprovázeli ho i štáb České televize. To proto jste mohli v pořadu Reportéři ČT vidět průběh celého incidentu, během něž byl Marcus Pape napaden, následně odveden policií a obviněn z podezření ze spáchání přestupku.

Shromáždění NS - 21.1.2006

Z toho sice nakonec sešlo a naopak Pape podal trestní oznámení, nicméně chování policistů zůstává záhadou. Pape incident hodnotí těmito slovy: „Chci zdůraznit, že jsem si nejdřív ověřoval, zda pořadatelé akce mají povolení obce na shromáždění. Dozvěděl jsem se od starosty obce Lety u Písky, že takové povolení nemají. To jsem si ověřoval u přítomného velitele zásahu, načež jsem vycházel z toho, že se jedná o diskusi na veřejném prostranství. Když jsem se ale rozhodl, že vstoupím do této diskuse, fyzicky mě napadli muži, kteří se pohybovali kolem předsedkyně Národní strany. A pak nás oddělili příslušníci policie. Byl jsem překvapen, že akce, která nebyla řádně ohlášená, byla vlastně chráněná velkým množstvím příslušníků policie, včetně těžkooděnců. Vycházel jsem ale rovněž z toho, že řádoví příslušníci vycházejí z toho, že ta akce je povolená. Pochybení vidím tedy spíš na straně velitelství okresní policie písecké, která umožnila této straně uspořádat volební mítink na památném místě nacistické perzekuce, a podle mě by vláda měla zajistit, aby se žádné volební akce jakékoliv strany na takových důležitých místech nekonaly,“ myslí si Marcus Pape.

I my jsme se setkali ze strany policie se zvláštním zacházením. Jeden její příslušník se nás ptal, proč chceme jít na místo shromáždění Národní strany. Odvětili jsme, že miníme pořídít záznam a fotografie, neb jsme novináři. Dotyčný policista po nás požadoval novinářské průkazy s odůvodněním, že nám nevěří, že jsme novináři. Inu, zajímalo by nás, kolik účastníků setkání Národní strany bylo takto zkontrolováno.

Bude strana potrestána?

Ačkoliv Petra Edelmannová, Jan Skácel a další řečníci nešetřili urážkami na stranu Romů, zdá se, že vyvážnou bez trestu. Vedení strany je si toho nejspíš vědomo. Jsou to naopak oni, kdo tvrdí, že se cítí poškozeni. Podali několik trestních oznámení, kromě jiných na Marcuse Papeho, dokonce na bývalého prezidenta Václava Havla za jeho vystoupení v pořadu Reportéři ČT. Jim se ale skutečně, jak se zdá, paradoxně mnoho nestane. Policejní prezidium totiž požádalo politologa Zdeňka Zbořila o odborné vyjádření k dvacetiminutovému videozáznamu z oné sobotní akce. Pan Zbořil v podstatě ve vyjádření píše, že vystoupení jsou jen prezentací politických názorů a nejsou stíhatelná.

A zase ten vepřín...

„Skutečnost, že v místech, kde trpěli a umírali Romové, stojí vepřín, se řeší už

Protest Romů 21.1. 2006

v podstatě od poloviny 90. let,“ sdělila pro časopis Romano vodí ředitelka sekce pro lidská práva a rovné příležitosti kabinetu místopředsedy vlády a vedoucí sekretariátu zmocněnce vlády České republiky pro lidská práva Kateřina Jacques. Vepřín však ale stále stojí. „Zrušit jakýkoli podnik je vždycky ožehavá záležitost a musí se vždycky velmi pečlivě zvážit, na základě čeho k takovému rozhodnutí dochází. Domnívám se, že v tomhle případě zde podmínky splněny jsou,“ uvedla dále Jacques. Zároveň vyzdvihla snahy premiéra Jiřího Paroubka. Ten se počátkem ledna vyjádřil, že se s problémy okolo Letů hodlá vypořádat ještě do voleb: „Vepřín či jakoukoliv jinou stavbu než důstojný památník na pozemcích bývalého koncentračního tábora považuji za nepřijatelný. A toto jsem zdůraznil jako jednu z prvních věcí po mém nástupu do funkce premiéra,“ řekl Romano vodí premiér. Druhou věcí jsou podle jeho slov možnosti vlády a státu v této věci něco konkrétního řešit. „Vláda nemůže soukromému majiteli odebrat jeho majetek. Je tedy třeba nalézt dohodu. A na té se nyní intenzivně pracuje,“ dodal pro Romano vodí Paroubek.

Lety a šetrné zacházení s pietním místem v lednu dva týdny zaujímaly titulní strany novin a časopisů. Ve vzduchu visela nejen otázka zrušení či vykoupení místního vepřína, ale především také skutečnost, jak si mohla Národní strana dovolit to, co se stalo. Tedy na místě bývalého koncentračního tábora veřejně popírat holocaust. A jak může vůbec na naší politické scéně existovat strana,

Přijel i senátor Jaromír Štětina a sociolog Fedor Gál

Národní strana nechává odvést aktivistu jménem Yasar Abu Ghosh

Přihlížející policie 21. 12. 2006

kteřý vychází z odborných posudků. Zatím existují pouze dva a oba se shodují ve společném bodě: Nejde o přímou propagaci fašizujících hnutí, Národní strana je veskrze neškodná.

„Já osobně se domnívám, že by měl nastoupit nějaký další odborník a vypracovat analýzu této strany. Věřím tomu, že znalci dospějí k tomu, co si myslím já, tedy že texty, které Národní strana produkuje a zveřejňuje na svých webových stránkách, prokazují konstitutivní znaky fašismu. Hesla typu Nic než národ a Čechy Čechům jsou v našem kulturně politickém prostoru nepřijatelné a mají zde své historické srovnání. Prokazatelné je také propojení Národní strany s jinými pravicovými a neonacistickými uskupeními. Já doufám, že se vše vyřeší a že bude registrace Národní strany zrušena,“ řekla našemu časopisu Kateřina Jacques.

Co bude s památným místem v Letech dál?

„Vládní usnesení rozhodlo o tom, že bude stanovena pracovní skupina sestavená ze zástupců zainteresovaných resortů, která se dohodne o tom, jak se

bude dále postupovat,“ sdělila nám dále Kateřina Jacques. Svým usnesením z 30. 1. 2006 vyzývá Rada vlády pro záležitosti romské komunity vládu České republiky, aby splnila závazek vyslovený předsedou vlády Jiřím Paroubkem směřující k odstranění velkovýkrmny vepřů v Letech u Písku. Celou věcí se v současné době zabývá mezeřesortní pracovní skupina, v níž je zastoupeno také ministerstvo zemědělství. „Ministr klade důraz na morální nutnost a povinnost uctít pietní místo, kde trpěli nevinní lidé. Zároveň jako ministr zemědělství musí z titulu své funkce zevrubně posuzovat i ekonomické a společenské souvislosti. Jde zejména o zaměstnanost v regionu, ekonomické dopady na zpracovatele masa a další aspekty. Jednal proto v druhé polovině ledna s generálním ředitelem společnosti AGPI, jež je majitelem vepřů v Letech, a hledali cesty k citlivému řešení celé situace. Další schůzka se uskuteční v průběhu února,“ řekl našemu časopisu Tomáš Loskot, tiskový mluvčí ministerstva zemědělství. Premiér Jiří Paroubek byl konkrétnější: „Ministr zemědělství majiteli vepřů předložil konkrétní varianty řešení, o kterých je možno jednat: odkup vepřů za zůstatkovou odhadní cenu při zohlednění tržní hodnoty, možnost podpory při získání obdobné efektivní kapacity, možnost jednat v souvislosti s prodejem

Věznové tábora v Letech u Písku 1942 - 43

kteřá propaguje názory připomínající nacionalistické a fašistické a má prokazatelně ve svých řadách členy neonacistických uskupení? „Vláda nemůže soukromému majiteli odebrat jeho majetek.“ Legislativní možnosti státu jsou v této záležitosti podle slov premiéra Paroubka značně omezené: „Strany a hnutí mohou být zrušeny pouze rozhodnutím soudu, který je na státní moci nezávislý. Já tedy z pozice své funkce žádnou stranu rušit nemohu. Osobně jsem přesvědčen, že podnět k soudu, kde by došlo k přezkoumání, zda ta či ona strana porušuje

tuzemské zákony tak, aby mohla být zrušena, by měl vzejít právě z občanského sektoru a nikoli od politiků či jiných stran,“ řekl dále.

Co ale ministr vnitra a spravedlnosti (současně místopředseda vlády, do jehož ranku práce spadají i menšiny)? Právě Němec se v době největšího rozruchu v lednu nechal v televizi slyšet, že požádá o přezkoumání registrace strany a možnost jejího odnětí. Od té doby ale není jednoduché přimět jej či tiskového mluvčího Petra Dimuna k odpovědi na toto téma. „To, co Národní strana předvádí, je nepřijatelné a skandální,“ hodnotí celou záležitost Kateřina Jacques.

V návrhu vládního usnesení z konce ledna vyzývá Rada vlády pro záležitosti romské komunity Ministerstvo vnitra České republiky, aby vykonalo veškeré kroky vedoucí k zákazu neonacistických stran a hnutí, které popírají romský holocaust. O zákazu činnosti strany může však rozhodnout skutečně jen soud,

o využití podpůrných programů Ministerstva zemědělství ČR při budoucím rozšiřování výrobních kapacit.“ Jeho slova o jednání potvrzuje Jan Čech, ředitel společnosti AGPI, které vepřin patří. „Jde bezpochyby o velmi složitou věc, která se bude ještě dlouho vyvíjet. Jestli se má tento vepřin zachovat, je věcí politického rozhodnutí a ekonomiky. Podle mého názoru je tento provoz poslední v řadě, je to finále jiných výrobníků, nejde tedy jen o tento letský vepřin, o kterém se stále hovoří. Sem jsou přesouvána zvířata z jiných provozů. My si myslíme, že logické by bylo vepřin přestěhovat, muselo by to však být někde poblíž. Nemůžeme zavřít jeden provoz a spolu s ním další čtyři. V okolí Letů máme dlouhodobě pronajaty pozemky, které prostě nelze přestěhovat,“ tvrdí Čech.

Letské ideály

„Myslím si, že jak bude v budoucnosti vypadat prostor bývalého koncentračního tábora v Letech, je především věcí Romů samotných. To, že jim v tom budou instituce a organizace jak u nás, tak i v zahraničí pomáhat, je nesporné. Je to především o nich, o jejich rodinách, a proto by si měli sami Romové říct, jak by mělo jejich pietní místo vypadat,“ vyjádřila svou představu o budoucnosti Letů vedoucí sekretariátu zmocněnce pro lidská práva. „To, že se jim tam nelíbí vepřin, je jednoznačné. Mně se tam taky nelíbí,“ dodala Jacques. I premiér Paroubek doufá, že o samotné místo v Letech se

Petra Edelmannová v obležení novinářů

Členové NS. 21.1. 2006

Táborová ubikace v Letech u Písku 1942 - 43

po zrušení velkovýkrmny prasat budou Romové starat. To je ovšem zatím dost předčasná úvaha. Lednová taškařice Národní strany nás poučila alespoň v tom, že proti netoleranci a neonacistickým projevům je třeba se bránit a nebrat je na lehkou váhu. Prověřili nejen schopnosti, úmysly, ale také ochotu neziskových organizací i jednotlivců, včetně těch romských, pro věc něco konkrétně udělat.

Otroci

Otrokári si chodia vyberať do slovenských gét otrokov

Desaťročný rómsky chlapec zo slovenskej Papče sa stal na niekoľko mesiacov otrokom. Pre svojho pána musel žobrať v Rakúsku, Nemecku aj Švajčiarsku. Denne 12 hodín, v mraze i pálave. Pre jeho zjazvené líce mu prischla prezývka kosovská sirota.

Slovenská dedina Papča je ukrytá vo venci gemerských hôr, niekoľko kilometrov od Rimavskej Soboty. Do horskej dedinky sa kľukatí rozbitá asfaltka a za osadou sa stráca v poli. Vysoký Róm, na ktorého som nadšiel v ruinách domu na kraji osady, vyzerá na prvý pohľad hrôzostrašne. Bol čierny ako smola, do pol pása vyzlečený a potetovaný. Od rána ho boleli zuby, na ošetrenie chrupu však nemá peniaze. „Liečim sa sexom,“ hovorí akoby na ospravedlnenie. Jeho partnerka sa pomaly obliekla. Oči sa jej leskli,razil z nej alkohol.

„Pod 30 tisíc korún nejdem,“ hovorí a opito blýska očami. Táto žena si ma pomýlila s priekupníkom. Tí chodia často neohlásení do podobných špinavých brlohov. Niekedy pre nové ženy, inokedy pre deti. Rodinám platia za kus asi 10 tisíc korún, niekedy aj nič. Táto pýta tridsať tisíc korún a je ochotná okamžite so mnou vycestovať do Česka a šliapať E 55-ku. Pýtam sa na kosovskú sirotu. Chlapca so zjazveným lícom. Opitá kráska sklamanou odvrkla: „Býva v prednej izbe.“

Bohatnú na biede

Pavol Bário medzi dverami prednej izby si ma nedôverčivo prezrel. Tento muž má priam živočíšny strach pred každým novoprišielcom. Bojí sa, že si otrokár znova zmyslí uchýtiť mu syna. Pavol je totiž možno biologický otec malého otroka. Jeho družka Šarlota je ako obvyčajne opitá a potáca sa okolo neho. Obaja sú slabomyseľní, spoločne však majú osem detí. Tri sú umiestnené v ústave, päť žije s nimi v polozbúranom dome. Ešte dávnejšie všetci bývali v maringotke v lese niekde na rozhraní obcí Lukovište a Kyjatovice. Starostovia dedín sa večne

škriepili, ku ktorej obci vlastne rodina patrí, hádzali si ich medzi sebou ako ho-núci zemiak. O problém rodiny Báriovcov sa dokonca zaujímali i medzinárodní aktivisti z Ligy pre ľudské práva. Potom však niekto maringotku pri lese pod-pálil. Hovorí sa, že horár, pretože Rómovia kradli v lese drevo. Objavil sa otrokár z Rimavskej Soboty a problém, ktorý nevedeli vyriešiť starostovia ani medzi-národní aktivisti, vyriešil za okamih. „Náš pán mal v Papči dobrých známych na družstve, keď sa JRD likvidovalo, sprivatizoval veľký dom a teraz nám ho prenajíma za 2 tisíc korún mesačne,“ hovorí Paľo neskôršie, keď sa presvedčil, že nie som otrokár, ktorý mu prišiel ukradnúť syna. Sedíme v miestnej krčme a pijeme pivo.

Pavla majú dedinčania celkom radi. V lete im pomáha okolo gazdovstva, robí, čo sa dá. Aj keď Šarlota všetko prepije. A niekedy aj on.

V krčme s nami sedí aj kosovská sirota. Asi desaťročný rómsky chlapec, ktorého otrokár nutil niekoľko mesiacov v zahraničí žobrať. Denne odovzdá-val svojmu pánovi asi 200 eur a spával v otrokárovom aute. Ak by odmietol žobrať, otrokár by jeho štyroch súrodencov i rodičov vyhodil rovno na ulicu. Za svoju prácu dostával pohár čaju a chlieb. Niekedy vraj aj sladkosť. Zjazvené líce vzbudzovalo v Berne alebo vo Viedni súcit.

Pavol vysvetľuje, ako sa jeho syn stal otrokom. „Nemali sme peniaze na nájom, prišiel náš pán, naložil nás do auta a odviezol do Rakúska,“ hovorí. Chlapec žo-bral vždy dva týždne, potom ho nakrátko odviezol domov. A potom znova. Pýtam si, či malý Peťo nechýbal v škole. Pavol hovorí, že ich pán vždy podplatil lekára, a ten napísal ospravedlnenie pre učiteľa.

**Kosovská sirota:
Jeho otrokár nie je doposiaľ potrestaný**

Sociálni úradníci? Pavol mňa pozerá ako na zjavenie.
„Nechodili k nám. Pridu len vtedy, keď nám kradnú deti.“
„Policajti?“

„Keď to prepuklo, začali to vyšetrovať, prišiel územník a strašne ma zbil. Povedal, že ma zabije, ak ešte ceknem. Možno podplatil aj policajtov, neviem, nikto už viac neprišiel.“

Pavol žije v strachu. Obáva sa návratu svojho pána. Ten si však, našťastie pre jeho syna, už našiel iného otroka. Muža bez nôh.

Kosovská sirota počas nášho rozhovoru nepovedala ani slovo. Mlčať ho naučil jeho pán v zahraničí. Kúpil som mu čokoládu. Chlapec ju tuho stískal v ruke a

prepustili z práce. Údajne sa ako sociálny úradník neosvedčil. Bývalý štátny úradník však tvrdí, že v spleti vzťahov otroci – otrokári sa nikto nevyzná. Otec predáva vlastnú dcéru, muž svoju partnerku, deti núti žobrať ...

„Niekedy je ťažké zistiť, kto je vlastne obeť a kto otrokár,“ hovorí rimavskosobotský kriminalista. „Navyše svedkovia, ktorí by nám mohli pomôcť, často menia výpovede, alebo odmietajú vypovedať. Polícia je bezmocná,“ priznáva. Béla však hovorí, že toto je len jeden z dôvodov, prečo doposiaľ nebol ani jeden prípad novodobého otrokárstva v kraji vyriešený. „Nikto nemá o tých úbožiakov záujem,“ tvrdí muž, ktorého nenávidia miestni rómski otrokári, policajti i bývalí kolegovia.

Folkloristi, kurvy a žobráci

V gemerských vieskach na juhu Slovenska je už celkom bežným javom, že v obchodoch s potravinami i krčmách sa platí eurami. Stovky Rómov z tunajších okresov, v ktorých je medzi nimi až 100percentná nezamestnanosť, totiž za obživou vyrážajú do zahraničia. Muži spievať a vyhrávať, ich ženy, sestry a dcéry prostitúovať, deti žobrať. Priemerný denný zárobok slovenského žobrátka v zahraničí dosahuje približne dvesto eur. Dvojnásobok až trojnásobok tejto sumy dokážu zarobiť v cudzine rómske ženy, rovnakú sumu vyžobnú aj „vojnové siroty“. Nie všetky peniaze, ktoré si takýmto spôsobom zarobia, však idú do ich vrecka. Tretina zárobku putuje do vrecák taxikárov a pasákov, ktorí žobrátok a prostitútky vozia na štreku, alebo im poskytujú ochranu pred inými žobrákmi. Napriek poplatkom zostane slovenským žobrátom a prostitútkam asi šesťdesiat až sedemdesiat eur, čo je približne dvetisíc korún. Aby domov doniesli čo najviac vyžobraných peňazí, musia obmedziť vlastné potreby a niekedy sa uskomniť s tanierom polievky a čajom, ktorý im denne ponúka Červený kríž alebo charita v meste.

Podľa Aleny Horváthovej, hlavnej radkyne z Detašovaného pracoviska vládnej splnomocnenkyne pre rómske komunity v Rimavskej Sobote, títo úbožiaci by doma na Slovensku jednoducho neprežili.

Žena, ochotná okamžite vyraziť na štreku do zahraničia

80letá Margita Husárová z osady pri Prešove si na otrokárské maniere zo svojej mladosti nespomína. A bolo vraj aj horšie ako dnes?

blažene sa usmieval. Keď som ho priviezol domov, Šarlota behala okolo domu polonahá, v zadnej izbe sa váľal potetovaný muž so svojou partnerkou, aby zahnal bolesť zuba. V prednej izbe chlapec rozbalil čokoládu, rozlámal ju na niekoľko častí a rozdelil medzi štyroch súrodencov...

Otroci a otrokári

„Otrokári sú ako supy, okamžite vycítia, kde sa dostanú ľahko k svojej koristi,“ tvrdí Béla Kőkóny, bývalý štátny úradník z Okresného úradu v Rimavskej Sobote. „Všetci najskôr pôsobili v komunitách ako územníci, otrokárstvo je vlastne len iný spôsob úžery,“ vysvetľuje. Béla ako prvý úradník v krajine verejne vytasil do boja s miestnymi územníkmi a otrokármi. Dnes tvrdí, že v tejto špinavej hre sú namočení policajti, lekári aj úradníci. Zámožné rodinné klany novodobých otrokárov si ich kupujú ako tovar v secondhande. Béla tvrdí, že on na predaj nie je, preto sa mu otrokári dokonca vyhrážali smrťou. Béla sa nevzdáva ani po tom, čo ho nedávno

Otroci, mnohí i dobrovoľní, ktorí sa ocitli v rukách otrokárov, žijú v neustálom strachu. Nikto z nich netuší, kedy ich otrokári prinútiť znova vyraziť do ulíc. Mnohí preto opustili svoje brlohy, zmenili vlastnú totožnosť a žijú s falošnými dokladmi v zahraničí, najčastejšie v Čechách alebo Anglicku, teda v krajinách, kde majú známych a príbuzných. Alebo sa z bývalých otrokov stali noví otrokári. Podobne ako z 50ročného otroka Michala z obce Chramec, ktorého nútil otrokár žobrať v Salsbrucku a jeho dvoch homosexuálnych synov predával vo Viedni. Michal teraz vozí na svojej novej oktávii do zahraničia vlastných žobrátok ...

Jaký otec, takový syn

„Dobrý den, to je pan Balog?“ ptám se po telefonu trenéra pražského boxerského klubu Palaestra, který sídlí v Americké ulici na Vinohradech. „Potřeboval bych vědět, jestli ve vašem klubu nenajdu nějakého dobrého boxera, o kterém by se dalo napsat do našeho časopisu?“ „Máme jich tu hodně! Jsou tu malí, velcí ... Přijďte se dnes podívat na trénink, sám si potom vyberete,“ odpovídá ochotně Jan Balog, který se kromě boxu a vedení klubu Palaestra věnuje i terénní sociální práci. Všechny děti a mládí začínající boxeři trénují v Palaestře bezplatně. Klub byl založen v roce 1999 a jeho existence slouží i jako protidrogová prevence u mladých Romů.

Při mém příchodu do klubu začíná trénink menších boxerů, kteří spadají do takzvané přípravy pro kluky a začínající boxery do čtrnácti let. Rozcvičku vede jedenáctiletý Patrik, který jako romský klukůvka vůbec nevypadá. Zanedlouho se dozvídám, že je to velmi nadějný sportovec a na svůj věk výborný boxer. A zároveň syn přísného trenéra pana Baloga ...

Patrik Balog je poloviční Rom a navštěvuje šestý ročník pražské Základní školy Na Smetance. Boxování se věnuje od neuvěřitelných čtyř let, když jeho táta založil boxerský klub. Otec ho k boxu vedl už od útlého dětství.

„U romských kluků je mnohdy problém v tom, že nemají smysl pro kázeň, častokrát s tím sportem přestanou předčasně a na tréninky nechodí jen proto, že musí dodržovat nějaký ten řád. U mě takových případů zatím moc nebylo, ale i takové se tu vyskytly. Patrik má velmi velkou šanci v boxu prorazit a být dobrý, neboť, jak říká, jeho vzorem jsem já a k tomu sportu ho vedu takřka odmalicka,“ říká zdravě pyšný otec Jan Balog. Patrikovým sportovním vzorem se tak nestal nejslavnější světový boxer, nýbrž jeho vlastní otec. Společně s Tondou Hauerem jsou Patrikovými osobními trenéry.

Syn by chtěl jednou dokázat to co jeho otec, ba být v budoucnu ještě lepším boxerem. Při jeho pláči a výdrži, kterou Patrik dosud v tomto druhu bojového umění neztrácí, by se mu jeho velký sen jednou mohl vyplnit. Nejspíš ho neodradí ani menší úrazy a prohrané zápasy, které k boxování samozřejmě patří. „Mám za sebou už sedm zápasů, ze kterých jsem pět vyhrál a ostatní dva

remizoval a prohrál. Těch sedm zápasů není sice moc, ale i za to jsem moc rád. Na každý se vždycky pilně připravuji. Zápasil jsem už v Plzni, Ústí nad Labem i tady v Praze. V budoucnu bych si přál, aby jich jen pořád přibývalo a abych se mohl v boxu předvést i v Evropě,“ sní malý Patrik o tom, že bude jednou slavný. Svůj sen si chce splnit za každou cenu a bude pro to dělat maximum, jak sám říká. Už dnes dělá, co je v jeho sílách.

Patrikovým trenérem je jeho vlastní otec

„Kromě víkendů mám celý týden naprosto zaplněný trénováním a sportováním. Každý všední den mimo čtvrtek, kdy chodím na kroužek florbalu, trénuji v Palaestře. Tréninky trvají asi tak hodinu, někdy hodku a půl. Probíhá to tak, že nejdřív všichni děláme gymnastiku, posilujeme, pak běháme a nakonec následují samotný nácviky. Při tréninku na mě táta ani moc přísný není. Myslím si, že je takový úplně na všechny a že nedělá rozdíly mezi mnou a ostatními klukama,“ říká jedenáctiletý boxer, kterého všichni boxeři a trenéři znají spíše jako Pátu. I přes ohromný záběr během týdne dokáže v jedenácti letech skloubit sport i školu vcelku dobře. Ačkoli se někdy v jeho žákovské knížce objeví nějaká čtyřka z pravopisného cvičení, diktátu z češtiny nebo fyzikálního testu, vždy si vše snaží opravit. Příliš ho nebaví fyzika, je prý dost těžká a často i nudná, ale jinak má školu docela rád. Navíc tam má spoustu kamarádů, ostatně jako každý správný kluk. Své bojové dovednosti ve škole ani nikde jinde kromě ringu nepoužívá. „Kluci o mně vědí, že dělám box. Ale nikdy nestalo, že by se mě proto nějak stranili a báli se mě. To já ani nechci. My jsme se nikdy s kamarádama nějak zvlášť nemlátili. Jsme přece kámoši!“

Pokud máte, milí čtenáři, zájem o dobrou kondici, dobrý kolektiv a hlavně chuť boxovat, můžete navštívit internetové stránky boxerského klubu Palaestra na www.palaestra.cz nebo zavolat k nám do redakce pro kontakt na trenéra.

hiphop a my

Fenomén, který se za poslední čtvrtstoletí rozšířil z chudinských černošských čtvrtí do celého světa. Dnes už se snad každé světové velkoměsto může pochlubit jeho scénou. Stal se způsobem vyjádření názorů těch, kteří obvykle nemají možnost být vyslyšeni. To je hip-hop! Hip-hop se zrodil v New Yorku, když Dj-ové začali z funkových a diskotékových písní izolovat bicí a začali mluvit mezi písněmi. Nejdříve pouze nabádali lidi na akcích k tomu, aby tančili, nebo do hudby vkládali vtipné anekdoty. Nakonec se jejich činnost více stylizovala a začala být známá jako rapování. I v Česku popularita hip-hopu roste závratnou rychlostí. Čím je stále tak přitažlivý?

PROČ HO TAK „ŽEROU“?

Minirozhovor s Radkem Bangou alias Gipsym

Pokud vám je tento mladý muž poněkud povědomý, nemýlíte se. Radek Banga, kterého spíše všichni znají jako Gipsyho, patří mezi nejznámější rapery romského původu nejen v České republice. Přestože je velmi mladý, za svůj život si už prožil své a je to znát i z jeho textů. Od roku 1995 začínal jako člen kapely Syndrom Snopp, dnes už na hiphopové scéně působí samostatně jako Gipsy. Mimo to je i autorem hitu Letím ke hvězdám, který složil pro soutěž Česko hledá SuperStar.

Foto: archiv RV

Jak dlouho se hip-hopu věnuješ? Dokážeš vlastními slovy popsat, co to vůbec hip-hop je?

Věnuji se mu už od třinácti let. Takže je to skoro jedenáct let. Hip-hop je kultura. Je to něco, s čím se musíš ztotožnit. Hip-hop se nedá dělat, nedá se zpívat, nedá se rapovat. Dá se pouze žít.

Co tě na něm nejvíc přitahuje nebo čím tě tehdy v třinácti natolik okouzli, že ses ho rozhodl dělat profesionálně?

Ta šířka a hloubka, skrze kterou se pomocí hip-hopu můžu vyjádřit. To mě přitahuje nejvíce. Je to pro mě nejvyšší seberealizace. Můžu žít hip-hop a limit je jen nebe.

Proč si myslíš, že dnes hodně teenagerů včetně mladých „Romáků“ poslouchá právě tento styl hudby, žije jím, obléká se podle jeho vkusu?

Je to především proto, že hip-hop je dnes velmi populární a navíc, jedná se o paradox. Protože na první pohled se zdá, že je to jednoduchá věc – žít hip-hopem.

V některých svých písních používáš dost vulgarismy. Proč? Jsi i v soukromí takový tvrdák a nekompromisní rapper?

Vulgarismy jsou pro mě něčím, co je autentické. Mluvim tak, ale ne za každou cenu. Myslím si, že v nadávkách a vulgarismech je síla. Necítím se jako lopata, prostě jen mám rád velkou energii. Nejsm ale všude vulgární. V soukromí jsem vlastně spíše klidný. To zvíře se probudí až na pódiu.

Nikola Špiváková

12 let, Zvl. škola Vinohradská

Spíš než hip-hop, který si taky občas ráda poslechnu, se mi líbí hlavně černá muzika. Ze všech nejradši mám Ushera. Tenhle styl hudby se mi prostě líbí, je to určitě lepší než nějaké country.

Mike,

19 let, skladník

Poslouchám ho už dlouho, ale teď na to nemám tolik času. Hip-hop je určitá kultura o názorech nás mladých. Jak vidíte, jako „hoper“ se oblékám, takže i ta móda, která s hip-hopem souvisí, je mi blízká.

Monika Procházková,

16 let, veřejnoprávní soukromá střední škola

Mně se hip-hop prostě nelíbí. Mám plno kámošů, kteří ho uznávají, ale mně to prostě nic neříká. Já a můj přítel posloucháme hlavně disko. Podle mě je hip-hop o ničem. Mluvit o písničkách samý kra- viny, to umí každý primitiv.

Tomáš Slivka,

19 let, umývač

Hip-hop? To je jasné, že ho poslouchám! Akorát mi vadí, že někteří gádžové si hrajou na „hrozný negry“, přitom jsou bílí jak stěny. Z českého hip-hopu se mi líbí třeba Syndrom Snopp, hlavně proto, že tam je Gipsy.

Co bys na závěr chtěl sdělit našim mladým čtenářům rubriky Našima očima?

Vybodněte se na fet! Buďte kreativní, věřte všemu, čemu chcete, protože můžete být vším, čím chcete být. Stačí jen chtít a mít trpělivost. Peace!

Zaujalo vás dnešní téma rubriky Našima očima? Máte nějaké dotazy, připomínky či náměty k dalším tématům, která by vás zajímala a o kterých byste chtěli vědět víc? Napište nám buďto do naší redakce na e-mailovou adresu: romea@romea.cz, nebo přímo autorovi rubriky na tomasbystry@seznam.cz. Navštivte i stránky www.skola.romea.cz!

Vzdělání je pro nás Romy nejdůležitější

Janko Horváth pracuje jako romský asistent v jedné ostravské základní škole. Mimo to, že se stará o desítky romských dáb-
líků, také velice rád píše a vyučuje romštinu na ostravské filozofické fakultě. Během života vystřídal řadu povolání, v rodném
Bílovci například provozoval několik let se svou ženou romskou trafikou Aranka. Pracoval také jako dokumentarista současnosti
v Muzeu romské kultury v Brně a stál u zrodu první romské politické strany, Romské občanské iniciativy.

Škola a děti – to je můj život

„Na tuhle školu jsem nastoupil v září 2002,“ začal vyprávět sympatický pan Horváth. Předtím absolvoval kurs pedagogického minima a již čtvrtým rokem působí na ostravské základní škole. „Nejsem tady jen jako asistent pro romské děti, ale spolupracuji především s rodiči a také vedu na škole počítačový kroužek,“ říká Janko a z jeho slov je cítit skutečná láska k dětem. „Romští rodiče mnohdy nechtějí spolupracovat a to je základní problém, s kterým se tu všichni potýkáme,“ dodává.

Mladý Janko nastoupil po základní škole do učení na strojinho zámečnicka. „Tuhle školu jsem nedodělal, po roce jsem studii nechal a šel jsem pracovat,“ vypráví. Rodina potřebovala peníze, a tak začal v Bílovci jako svářeč ve fabrice. Podle jeho slov tam pracovala většina místních Romů. Když přišla povinná vojenská služba, musel Jan narukovat do Prahy. „Po vojné jsem se oženil a pak už to šlo ráz na ráz,“ směje se. Se svou ženou se vrátil zpět do Bílovce, kde žili až do roku 1993. „Pracoval jsem ve fabrice, k tomu jsem si psal ty svoje básničky a byl jsem šťastný.“

Psaní a jiná povolání, kterých nebylo málo...

„Psaní mě vždycky bavilo,“ vypráví a vzpomíná, jak trávili s rodiči temné večery. „Doma jsme si hodně povíдали a vyprávěli příběhy.“ Janko Horváth píše poezii zásadně v romském jazyce. Se základy romštiny mu kdysi pomohla nedávno zesnulá Milena Hübschmannová. „Díky ní jsem zjistil, že romština je krásný jazyk a že je důležité rozvíjet ho.“ Horváth však začal psát i pro některá romská periodika. Nejprve to byly publikace Lačo lav a Amaro lav. „V roce 1993 jsem dostal byt a místo v Brně, tak jsme se přestěhovali. Začal jsem pracovat jako šéfredaktor romských novin Romano kurko.“

V Brně se Horváth seznámil s Karlem Holomkem, který mu záhy nabídl práci v Muzeu romské kultury, kde začal pracovat jako dokumentarista současnosti. „S kamerou v ruce jsme jezdili po slovenských osadách a mapovali život tamních Romů,“ vypráví Janko se zaujetím. Krátce poté působil také jako romský poradce na brněnském magistrátu.

„Když můj otec těžce onemocněl, musel jsem zanechat veškeré své pracovní činnosti a vrátit se s celou rodinou zpět do Bílovce,“ popisuje konec svého „brněnského období“. Půl roku byl bez práce, doma však nezačal a přihlásil se na kurs

pedagogického minima, který úspěšně absolvoval, a záhy byl přijat jako romský asistent na základní školu v Ostravě, kde působí dodnes. Krom toho, že denně dojíždí do rodného Bílovce a usměňuje ve škole malé romské dábličky, vyučuje také romštinu na ostravské filozofické fakultě. „Oslovila mne přímo děkanka místní univerzity a nabídla mi, že bych mohl externě vyučovat místní studenty. Nabídku jsem samozřejmě přijal,“ směje se Janko.

Moje volné chvílky

„Co dělám, když mám volno? No moc toho volna po pravdě nemám,“ říká s úsměvem na rtech a dodává, že nejvíce času mu v současné době zabírají dvě vnučátka, která velice miluje.

„Romská hudba je také můj velký koníček, vedle psaní asi největší, mám rád ale taky jazz,“ říká. Ale na jeden zajímavý koníček se nemohu nezeptat. Pan Horváth se svou ženou byli totiž kdysi majiteli zřejmě jediné romské trafiky v Čechách. „Ta trafika se jmenovala Aranka a prodávali jsme nejen romský tisk, ale také české noviny a fungovali jsme i jako večerka,“ vzpomíná Jan a trochu s posmutnělým výrazem dodává, že romský tisk se skoro vůbec neprodával. „Když chtěl někdo z Romáků na sekyru, dostal povinně nějaký romský časopis nebo noviny,“ směje se.

„Svou práci mám moc rád a jsem šťastný, že pomáhám těm nejmenším. Myslím si, že vzdělání je pro nás Romy to nejdůležitější,“ říká s úctou v hlase. „Je důležité pozvednout Romům sebevědomí, aby byli sami pyšní na to, co dokázali a jaci jsou. Pokud se chceme prosadit v majoritě, musíme nejprve něco dokázat.“ A Janko Horváth to myslím dokazuje, jak nejlépe umí.

Martina Balogová

míří do světa a hledá sama sebe

První deska Martiny Balogové se jmenuje I Am Not From Here – Nejsem odtud. Jako by se tím zpěvačka chtěla vydělit z běžného proudu české populární hudby. Do značné míry se jí to podařilo.

Zkuste desku někomu pustit a řekněte, že je to americká nebo britská soulová diva, která se právě prosazuje v hitparádách. Jméno vám právě vypadlo z paměti, ale určitě bude časem slavná. Spousta lidí vám na to kývne. Deska Martiny Balogové má zvuk, který jako by přicházel z jiného světa. Rytmus nepadá na zadek, ale protéká volně, jakoby mezi prsty, v jedné z nejlepších písní Breakfast, London Style. I taneční tep má odpich, zkuste třeba Feel Like A Woman. Máte pocit, že jste se z domácí „diskošky“ přenesli aspoň do klubu v Německu. S deskou, kterou produkovali Daniel Hád, Ondřej Brzobohatý a František Soukup, má Martina Balogová vcelku solidní vizitku. Album není ovšem bez chyb a některé z nich lze nalézt i ve způsobu zpívání Martiny Balogové.

Prosazovat v Česku černou hudbu, která běží na jiné emoční vlně, než je v zemi zvykem, bude vždycky těžké. Zpěvák musí mít aspoň něco domáckého, potřebuje posluchači vystavět důvěrně známý chodníček, aby se po něm mohl vydat za idolem. V tom má Martina Balogová jedinečnou výhodu. Spousta lidí ji zná ze soutěže Česko hledá SuperStar, ve které ji držela palce. I když zpěvačka nevyhrála (a podle některých umělců včetně Karla Svobody byla jasnou jedničkou), stačila se u posluchačů zapsat. Získala obrovský náskok, sympatie. Lidé byli ochotni překonat ostych před rhythm&blues a nechat se vést do jejího světa. Projevilo se to i na trhu. Za album I Am Not From Here, jehož se loni prodalo více než čtrnáct tisíc nosičů, získala Martina Balogová zlatou desku.

S touto deskou však její mise teprve začíná a nutno hned říci, že kolekce písní poskytuje dostatečný základ. Martina Balogová cítí rytmus, jenž může být hypnotický sám o sobě. Z energie, kterou vyzařuje její hlas, se v písni Someone Like You „odpařuje“ spousta emocí, a to je velké umění. I ve středních tempech má hlas Balogové sílu a zároveň se chvěje křehkostí, což vyvolává rhythm&bluesové vytržení. Vlastně celé album potvrzuje hlasové kvality zpěvačky. Jenže zvládnutá vokální i studiová technika jako by někdy uvěznila Balogovou člověka. Zpěvačka se nechává strhnout muzikou, vyzpívává tóny, hraje si s hlasem, ale zapomíná do hudby otisknout něco více ze své duše. Některé písně působí, jako by se poslu-

chač díval na Martinu Balogovou přes sklo. Rád by vstoupil, aby na něho dýchlá její osobnost, která tam určitě je, ale ono to ještě úplně nejde.

K chladu mechanických rytmů zpěvačka přikládá studenou dokonalost svého výrazu, jenže to vše se pak sčítá v rychlejších skladbách typu Gonna Give You Something. I duet Timeless, ve kterém hostuje Sámer Issa, přináší strmé vokální výšky, úžasný výkon, ale slabší pocitové sdělení. Možná se ukáže pravý opak v chystaném živém provedení těchto skladeb.

Lépe zní písně ve středně rychlých nebo pomalejších tempech (I Am Not From Here), které nabízejí procházku baladičtější krajinou. I ve skladbě Já se rouhám od Ondřeje Brzobohatého se hlas Balogové příjemně odemyká, nabízí lehkost, žár a v rozmanitějších hudebních barvách ztrácí odtazitost i popovou manýru. Jazz propojený s funkem Balogové velmi sluší, třeba v písni Sunshine, převzaté ze zahraničního katalogu.

Také angličtina se ke zpěvačce hodí, možná díky libozvučnosti. Zatím málokterý český text, včetně obou závěrečných písní Jsem plamen nebo Mat dámou, jež napsala Gabriela Osvaldová, rostl přirozeně do muziky. Tyto skladby spíš vracejí Martinu Balogovou na místo poněkud ukotvené domácí hudby, ze kterého chtěla původně vyrazit do světa. Ale vcelku se tahle deska do světa hlásí, to je důležité. Směr své cesty má Martina Balogová nastavený správně. První vykročení učinila.

Josef Serynek

(1900-1974)

Jak ukázaly nedávné události týkající se bývalého tzv. cikánského tábora v Letech u Písku, stále existují lidé, kteří popírají nacistickou genocidu Romů. Proti tomu hovoří mimo jiné osudy lidí, kteří tuto genocidu přežili. Seriál o nich zahájíme článkem o Josefu Serynkovi, který po útěku z tábora v Letech u Písku aktivně bojoval proti nacistům.

Josef Serynek se narodil 25. 2. 1900 v Bolevci u Plzně. Po násilném usazení v roce 1940 žil v obci Bohy, odkud byl dne 3. 8. 1942 transportován s Pavlínou Janečkovou a několika dětmi do tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Po Pavlině smrti z tábora dne 15. 9. 1942 společně s Karlem Serynkem (nar. 23. 1. 1918) utekl. Podle hlášení četníků vyloupili několik loveckých chat v jižních Čechách a zmocnili se tak loveckých pušek a další výbavy. Karla Serynka dne 19. 4. 1943 v okolí Třeboně zastřelili. Josefu Serynkovi se podařilo uniknout a přesunout se na Českomoravskou vrchovinu.

Na Českomoravské vrchovině nalezl Josef Serynek podporu tamějších obyvatel. Nejprve navázal kontakt se třemi uprchlými ruskými zajatci. Dále se mu podařilo vstoupit ve styk s jednou z největších nekomunistických odbojových organizací, Radou tří (R 3), kterou vedli podplukovník Svatoň, generál Luža a profesor Grňa. Ve spolupráci se Svatoněm a Lužou začal Josef Serynek formovat z uprchlých ruských zajatců partyzánský oddíl. Během několika měsíců, v září 1943, vytvořil Josef Serynek partyzánský oddíl o 28 členech. Oddíl nesl oficiální název Čapa-jev, ale byl znám spíše pod názvem Černý podle zakladatele Serynka, který měl přezdívku Černý partyzán. Oddíl zpočátku neměl zbraně, ale postupně si je opatroval. V létě 1944 tak partyzáni disponovali patnácti pistolemi a Serynek vlastnil vojenskou pušku, kterou dostal od své budoucí ženy.

K nejznámější akcí oddílu Josefa Serynka patřila trestná výprava proti četníkům v Příbyslavi, která byla odvetou za podíl některých příbyslavských četníků na zastřelení generála Luži (představitel odbojové organizace R 3). Napadení četnické stanice v Příbyslavi se uskutečnilo 26. 10. 1944 pod vedením nadporučíka Bachmutského.

Josef Serynek se svým oddílem v průběhu roku 1944 navázal spolupráci s ruským výsadkem Jermak a s partyzánským oddílem Dr. Miroslav Tyrš, do kterého byla včleněna česká část Serynkova oddílu. Uprchlí ruští zajatci byli přiděleni k Jermaku. Josef Serynek se stal náčelníkem zásobování oddílu Dr. M. Tyrš. V rámci tohoto oddílu se účastnil důležitých jednání s dalšími partyzánskými oddíly. V závěru války se podílel dne 7. 5. 1945 na odzbrojení vojenského lazaretu v Bystřici nad Pernštejnem a zachránil tam raněné německé vojáky před popravou. Dal jim dokonce k dispozici auta na převoz a důstojníkům umožnil ponechat si pistole. Zanedlouho však, po přejízdě jednotek SS, svedli partyzáni boj o Bystřici

nad Pernštejnem a proti přesile lépe vyzbrojených a početnějších jednotek SS byli nuceni ustoupit. Po tomto posledním boji následovalo osvobození.

Josefu Serynkovi se podařilo v průběhu války shromáždit v partyzánském oddílu celkem 150 členů, především uprchlých ruských zajatců. Podle vzpomínek pamětníků patřil Serynek k nejdisciplinovanějším partyzánům.

Božena Hartmanová, která se jako členka odboje skrývala, na něj vzpomíná: „Co budu živa, budu věřit Serynkovi, který tím, že nevyplnil rozkaz faráře Kadlece, způsobil, že od roku 1944 jsem naživu; vděčím mu za 47 roků života, neboť jsem měla být zastřelena ve věku čtyřiceti let.“ Josef Serynek tehdy ne-

uposlechl nesmyslný rozkaz faráře z Telecího, který chtěl nechat zastřelit celou rodinu Hartmanů, aby neprozradili odboj při případném dopadení.

Nacistickou genocidu přežil jako jediný z šestičlenné rodiny, ostatní zahynuli v Letech u Písku nebo v Osvětimi. Po osvobození se Josef Serynek oženil se ženou, u které se za války skrýval.

Použitá literatura:

Jelínek Z. – Kameník V., Noční výsadek, České Budějovice 1985.
Nečas C., Andr'oda taboris. Věznové protektorátních cikánských táborů, Brno 1987.
Nebojsa B., Jak to bylo s partyzány, Žďár nad Sázavou 1998.

Projekt PROROM

naučí Romy pracovat s počítačem

Osvojení informační gramotnosti pro příslušníky romské komunity v hlavním městě Praze – tak zní název projektu, který se rodí právě v těchto dnech. „Projekt byl zahájen 1. 12. 2005, skončí 30. 11. 2007. V první fázi dojde k přípravě lektorů a zároveň k vyhledávání účastníků kursů. Poté bude lineárně probíhat výuka a konzultace ve vybudovaných centrech,“ řekla časopisu Romano vodi obchodní ředitelka pořádající společnosti European Consulting Company Magdalena Třebická.

Projekt, který je financován z projektu Evropské unie v rámci Jednotného programového dokumentu, je zaměřen na poradenskou službu a osobní asistenci při využívání elektronického přístupu k informacím, na získání gramotnosti a základních pracovních návyků s tím spojených. Prioritně se jedná o osvojení základních počítačových návyků a poradenskou činnost spojenou s tímto používáním. Zároveň však každý účastník získá základní dovednosti v práci s veškerou elektronickou technikou, i např. při práci s elektronickými pokladnami anebo vysokozdviznými vozíky.

„Osm let jsme provozovali internetovou kavárnu v Praze na Žižkově, kde jsme kromě běžného poskytování internetu vedli i řadu kursů pro sociálně specifické skupiny, jako jsou důchodci, ženy a matky na mateřské dovolené. Díky umístění kavárny přicházeli i Romové ze Žižkova a hlásili se do kursů; hlavně měli zájem se naučit vyhledávat na internetu, ale i další praktické věci,“ uvedla dále Třebická. Ceny kursů se ale místním Romům zdály nepřiměřeně vysoké, a nemohli si tudíž dovolit přihlásit se. A tak se zrodil nápad PROROM. „Účast v kursu je zdarma, po

úspěšném absolvování obdrží naopak účastník odměnu 200 Kč,“ slibuje Magdalena Třebická.

V současné době je PROROM ve fázi příprav. „Neprve musíme zřídit čtyři školicí centra umístěná na Žižkově, v Libni a ve Stodůlkách. V nich pak budou jednotlivé kursy probíhat. Počítačové kursy budou zaměřeny na úplné základy – celý projekt je vystavěn na postupném získávání zájmu – přilákání Romů k počítačům nabídkou jeho atraktivních stránek jako je stahování hudby, videa, hraní her, digitální fotografie. Dále pak budou pokračovat specializované kurzy kancelářské techniky, internetu a elektronické pošty, řízení práce ve skladu, práce na pokladnách, apod.

„Předpokládá se vyškolení celkem stovky účastníků, typů kursů máme zatím dvanáct, různé délky, od těch, které účastníci zvládnou během tří hodin, po ty, jež budou trvat patnácti hodin. U většiny kursů dbáme na následné pracovní zařazení tím, že naši lektori budou pomáhat s vyhledáváním pracovních příležitostí. Součástí projektu PROROM budou čtyři centra, v nichž budou mít účastníci kursů přístup k internetu a v nichž budou také zdarma poskytovány poradenské služby zaměřené na vyhledávání práce pro příslušníky romské komunity.

Občanské sdružení Romea a časopis Romano vodi se staly partnerem tohoto projektu. O dalších aktivitách a novinkách vás tedy budeme dále informovat. Více informací o projektu PROROM na adrese www.ecc.cz.

Projekt Gipsy night v pražském klubu Matrix

Od ledna 2006 můžete v pražském klubu Matrix navštívit řadu vystoupení romských skupin a souborů. V nově zrekonstruovaném žižkovském klubu vystoupí vždy jednou až dvakrát do měsíce známá romská hudební uskupení jako Bengas, Šenki group nebo Terne Čhave. „Gipsy night party je dlouhodobý projekt, který se zaměřuje na řešení a snížení rasismu v České republice“, uvedl pro Romano vodí Štefan Kozderka z jedné z pořádajících agentur. Cílem tohoto projektu je nejen prezentovat romskou hudbu a kulturu všeobecně, ale především vytvořit pouto mezi etnickými menšinami a majoritou.

Pravidelná vystoupení romských skupin a souborů budou začínat vždy ve 21.00 a cena vstupného se bude pohybovat v rozmezí 90 – 120,- Kč.

Exkluzivním mediálním partnerem Gipsy night party se stal právě náš časopis Romano vodí. Více informací na www.matrixclub.cz.

Šenki group

Vlado Oláh napsal sbírku poezie Žár lásky

V prosinci 2005 spatřila světlo světa v pořadí již třetí knižní publikace známého romského autora Vlada Oláha. Sbírká básní s názvem Khamutno kamiben – Žár lásky je jakýmsi pokloněním se lásce k ženám, Bohu a romskému národu. Kniha vychází v romsko-českém vydání a obsahuje také obsáhlý rozhovor s autorem a jeho manželkou. O vynikající překlad romského slova do češtiny se postaraly Lada Víková a Alena Scheinostová.

Publikace je doplněna krásnými ilustracemi autora Václava Lamra, na nichž jsou vyobrazené především romské ženy a děti.

Romea dětem, děti nám všem

O tom, že naše občanské sdružení Romea uspořádalo v loňském roce již druhý ročník dětské literární a výtvarné soutěže, jsme vás informovali v minulých číslech. Letošní téma znělo Menšiny mezi

námi a se svými příspěvky se nám přihlásily děti z více než stovky škol z celé České republiky.

V naší redakci se sešla celá řada krásných obrázků a kvalitních literárních příspěvků. Rozhodli jsme se tedy, že by bylo škoda ponechat si zážitek z jejich pročitání a prohlížení jen pro sebe, a světlo světa tak koncem loňského roku spatřila publikace s výběrem toho nejlepšího, co nám děti poslaly.

„Nebylo vůbec snadné vybrat dětská díla, která zvítězí“, konstatovala koordinátorka soutěže Stanislava Ondová. „Nakonec se do brožurky vměstnalo na osmnáct literárních ukázek a zhruba kolem dvacátky obrázků, které byly mnohdy skutečně poloprofesionální“, řekla. Tisková publikace v barevném provedení, která vznikla za přispění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, má posloužit nejen dětem a jejich učitelům jako jistá odměna za jejich dobrou práci, ale také ostatním,

kteří mají názory mladé generace na Romy a ostatní menšiny žijící v České republice.

Pokud máte zájem o publikaci s názvem Menšiny mezi námi – Pohled dětí a náctiletých na toto téma, pište na adresu redakce Romano vodí.

V sídle OSN si lidé připomněli památku holocaustu

27. leden se stal letos poprvé mezinárodním svátkem, kdy si připomínáme památku obětí genocidy. Loni na podzim stanovilo tento svátek valné shromáždění OSN jako výročí dne osvobození nacistického vyhlazovacího tábora v Osvětimi.

V newyorském sídle Organizace spojených národů mohli návštěvníci zhlédnout desítky obrázků, básní a povídek, jejichž autory jsou děti z terezinského ghetta. Původní kolekce čtyř desítek dětských kreseb pochází ze sbírky pražského Židovského muzea, na výstavě jsou ovšem umístěny jejich věrné reprodukce zapůjčené českým honorárním konzulem ve Filadelfii Petrem Rafaellim. Expozici doplňují anglické překlady literárních děl terezinských dětí a fotografie z archivu ruské tiskové agentury ITAR-TASS pořízené ve varšavském ghettu v prvních dnech po osvobození nacistických táborů smrti.

Gulo Čar budou hrát a besedovat o Romech

Brněnská romská skupina Gulo Čar vydá nové album nazvané Gypsy Goes to Hollywood. V polovině února k jeho vydání uspořádá sérii koncertů nazvanou Likviduj! Tour. Součástí koncertů budou besedy, na nichž hudebníci a jejich hosté chtějí s návštěvníky diskutovat o možnostech integrace nejchudších lidí z romských ghett do většinové společnosti. „Nejdřív zahrajeme a navodíme atmosféru, a jestli lidé budou mít chuť se s námi bavit, tak si potom popovídáme,“ sdělil Vladimír Dirda, kapelník Gulo Čar. Na přípravě projektu se podílí také společnost Člověk v tísni.

Gulo Čar zahájí turné 17. února v Písku, naplánovaly mají celkem dvě desítky koncertů. Nové album pokřtí 27. dubna v pražském Paláci Akropolis.

Praha hostila již třetí ročník festivalu pro menšiny

Neobvyklý festival s názvem Otevřená náruč připravilo Národní divadlo počátkem února. Přehlídka zaměřená na národnostní, zdravotní a etnické menšiny nabídla divákům představení významných divadelních a hudebních uskupení. Vedle historické scény Národního divadla se letošní, již třetí ročník, odehrával také na scénách Stavovského divadla

Dhoad Gypsies

a divadla Kolowrat. Během festivalového týdne se v Praze představily soubory z Francie, Rakouska a také z daleké Indie. Právě indická kapela Dhoad Gypsies obstarala velkolepý závěr festivalu. V historické budově Národního divadla zahráli, zapívali a zatančili umělci z indického státu Rádžasthán. „Tento večer je duchovním obřadem, hudebním divadlem i velkolepou podívanou. Indové totiž nerozeznávají hranice mezi jednotlivými uměleckými disciplinami, hindské slovo sandžít označuje souhrnně hudbu, tanec i drama,“ uvedla tisková mluvčí Národního divadla Helena Krausová.

Vlasta Horváth

Vlasta Horváth sbírá další ocenění

Objevem roku v anketě o nejpopulárnější hudebníky a zpěváky Český slavík se stal Vlasta Horváth. Jako nejvýraznější osobnosti v kategorii Objev roku mu poslali televizní diváci nejvíce hlasů. Vlasta byl vedle velkých jmen jako Karel Gott nebo Petr Muk nominován také na nejlepšího zpěváka roku. Zlato v této kategorii si však jako každoročně odnesl Karel Gott. Horváth skončil na šestém místě z celkovým počtem 6165 bodů. Počátkem února vyhlásila Akademie populární hudby výsledky ankety Deska roku. O vítězích rozhoduje v tomto případě prodejnost jednotlivých alb a jejich sledovanost v rádiích a televizích. Vlasta měl na svém kontě nominace ve dvou kategoriích: Nejprodávanější debutové album interpreta, objev roku a Nejprodávanější deska, zpěvák. Hned tu první proměnil ve svůj triumf. Z rukou Jiřího Mádlu převzal sošku zlatého anděla za své debutové album Místo zázraků, jehož se do uzávěrky ankety prodalo celkem 18 695 kusů.

Minikurs Romštiny

Autor: Jarmila Balázová

Překlad: Eva Danišová

Ilustrace: Jiří Miňovský

1.

Julka: Čau, já jsem Julka a tohle je Rudi a chceme vás naučit něco romsky.

E Julka: Servus, me som Julka u kada hin o Rudis u kamas tumen the sikhavel vareso romanes.

Rudy: Takže v každém čísle Romano vodí najdete tenhle minikurs.

O Rudis: Andre sako magazinso Romano vodí arakhe-na kada minikurzos.

2.

Rudy: Budeme vás učit, jak někoho pozdravit, zeptat se kolik mu je let a spoustu dalších užitečných frází.

O Rudis: Sikhavaha tumen, sar varekas te pařikerel, te pučhel pes keci leske berš u aver.

Julka: Ty potom najdete na www.romea.cz

E Julka: Savoro pařis arakhena opre www.romea.cz

3.

Julka: I vy nám můžete pomoci. Napište, co byste se rádi naučili.

E Julka: The tumen amenge šaj pomožinen. Irinen, so bi kamenas te sikhlol.

Rudy: No a my vám s tím rádi pomůžeme. Tak čus.

O Rudis: U amen tumenge rado pomožinaha. Servus.

2-3

O hiri

Kisitind'a o Zdeněk Ryšavý

O hiri khatar amende pro duj seri 2-3 hine pal o Roma, pal o čorikane manuša (sociálně slabi), pal le naciengere cikřipena andre ČR, abo pal o manuša, so hine invalidne. Andre hirošři Matično ulica hine akana vaš e fala o kameri, e Evropsko unija dela jekhetanes le štatoha o love pre oda, te pes arakhel buti predal o phares invalidne manuša andro Zlínsko koter. O miřisterstvo vnitra kerela dureder o avri sikhľaripneskere kurzi, kaj sikhľuvena o policajta, sar pen te ľikeren, te kerena buti le manušenca khatar o naciji andre ČR.

Andro Štrasburkos o terne romane čhave na khelde avri o sudos (o kris), pal e diskriminacija andro školi. E skarža (žaloba) paš o sudos dine, hoj len thode andro zvlaštne školi, ča vaš oda, hoj hine Roma.

4-5

E Lenka Kučerová: E konferencija le bare škar manušenca

Andro februaris has perši romane džuvľijengeri konferencija andre Čechiko republika. O anglune temi andre diskusija phende e Yveta Kenety khatar o Roma Participation Program nadace Open Society Institute the e Martina Horváthová khatar o Manushe, sekce o.s. Slovo 21. O aglune manušňa phenenas vaj ochťovar deš džuvľijenge pre konferencija, te aven aktivne, te pen na ladžan te del e duma. Andre bare interesne diskuziji pen palis sikhade but problemi, save hin le romane manušenge pro jile. Paťas, hoj kajse aktiviti avena he dureder, the anena ča o lačhipen

6-7

Le čhoneskeri reportaža

E Lenka Kučerová: Le dadendar the le dajendar ko čhavore

Andro Centra romské nezaměstnanosti keren o kurzi predal o Roma. O Roma penge keren e rekvalifikacija. But romane manuša našti chuden e buti, bo len nane e kvalifikacija. O Centrum kerďa projektos te sikhavel le phuredere manušen te kerel buti pro kompjutri. Kajso projektos džal andro Znojmo, Břeclavate the andro Vyškovos. O love upre diňa e Evropsko unija. Našti phenas, hoj le Romen, so phirenas pro kurzi, hin akana e buti. Hin len kurzi, aľe e buti len nane. O centra phenen, hoj kerena mek aver projekti, palis dikhaha... Elas bi mištes, te bi avelas interesis the pre štatoskere amti.

8-9

Ruben Pellar

Pal e sterilizacija maškaro Romane džuvľija

Pro agor andro berš 2005 diňa le ombudsmanoskeri amtos avri o verdiktos andre kauza pal e nalegalno sterilizacija, savi kerenas nekhbuter le romane manušenge. Calo hiros arakhena pre internetovo adreis www.ochrance.cz. Andro amaro žurnalis tiš pal kada hiros šaj genen.

10-11

O komentaris, e anketa, o internetovo vakeriben

E Jarmila Balážová: Te na džanaha, sar pal amende vakeren, na avaha zorale

Akana anglal o vol'bi ela baro mariben, the sako kamel te khelel avri. O šerale khatar o seri, so džan andro vol'bi kerena the o bibachtal'ipen, ča te pes pal lende del duma. Avka has the la Národného seraha the lakera šeraľaha la Eldemannovonaha. E autorka andre adaďiveseskero komentimen ačhiben phenel: „Te na sam kašuke the kore, kijo lava, bo te avaha kašuke, na džanaha...palis na avaha zorale“. Andre anketa genena, so phenen andre Praha o manuša pal e Národno sera, the pal oda, so has andro januar ko Lety u Pisku. Paš lengere lava avena mekh o reakciji, save andre amari redakciji bičhaven o manuša pal o internetos.

12

Aktualhones

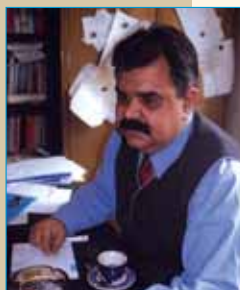
Kisitind'a o Zdeněk Šedivý

O hiri khatar e luma

Andro berš 1997 marde le čechike Romen andro kanadsko Toronto o neonacisti. O sudos džalas dži akana. Peršo kris (sudos) le neonacistenge na sikhada avri řisavo bengipen, paš o dujto sudos chudle duj džene lendar imar o tresti. E Kanada pes šaj ašarel, hoj mištes ľikerel le manušengere čačipena.

Adre Ungriko dživen nekhbuter Roma khatar o bišthepandž štati andre Evropsko unija, aľe hin odoj tiš e diskriminacija. Nevi kauza sikhada, hoj e diskriminacija the e segregacija perel pro romane čhavore.

Imar buterval randahas pal e ekspozicija, savi kerel o fotografos o Chad Wyatt. Aka na e ekspozicija o manuša šaj dikhen pro Čechiko konzulatos andro Washingtonos, odari džala pre Kolumbijsko univerzita andro New Yorkos.

13

O komentaris

Le paroubkoskeri „mimicko“ reakcija

Na sas oda savoro, sar o skandalne lava phend'a e šeraŕi khatar e Národní strana e Edelmannová pal o murdarde džene andal o internačno taboris andro Lety u Pisku. Sar čeporo lačhipen the demokracija hin andre amaro them, sikhad'a sig o premjeris Jiří Paroubkos. Andre baro komerčno akcija, savi kerel Jiří Krampol, „Premiéra s premiérem“, so hiŕi the poŕiticko propagacija, O Jiří Paroubek asalas the akor, sar pes vakerenas o anekdoti pal o Roma, so le Romenge činenas patív. O autoris dikhel o problemas mek buter andre oda, hoj varesave romane šerale (Gondolán, Tancoš) na dikhen andre ajso keriben řič nalačo u phenen avri, hoj pes řič na ačhiŕa.

14

So hin učardo

Soske hin akana but te šunel pal o Lety u Pisku?

E reportaža khatar o than kaj has varekana o koncentračno taboris andro Lety u Pisku

Kisitind'a o Zdeněk Šedivý

Soske but šunas pal o than, kaj has varekana o koncentračno taboris andro Lety u Pisku, u savo les has charakteris, pal oda hin te šunel imar but čhona choŕamen duma. Soske pes andre diskuzija thoďa the e ekstremno Národní strana, sem lakeri duma sas buterval sar te bi vakerenas o neonacisti? Khatar o medija o nipi džanen, hoj aja sera kamelas paš o taboris te thovel o bar. Phenen, hoj o taboris na has koncentračno, aŕe ča buťakero. O manuša khatar e Národní sera anglal la Petrha Edelmannononaha, kamenas, te avel pro bar o titulkos „Oda bar hin vaš čechike nacijaŕkerde – so sas murdarde andro dujto lumakero mariben. Instalinda 21.1.2006 e Nacionalno strana. Adaj hin o than, kaj čirŕa sas buťakero taboris Lety. Adaj na sas o koncentračno taboris. Te rodas e historija, oda nane ča andre interpretacija, aŕe andro čačipen.“ Paŕis imar pro bar randle ča o titulkos: „Le murdardenge“ the thode les pro than sigeder. Sar pen andre kauza thoďas o foros, o poŕitikara, o manuša, so zaachon le manušengere čačipena the o aver manuša, chudŕa e Petra Edelmannová the lakere komplici te vičinel, hoj dela le obcija andro sudos, hoj lake čorďa o bar, savo lakeri sera kamelas te ŕikerel sar kulturno pamjatka. E reportaža, savi randŕa e Jarmila Balázová the e Jana Šedivcová jekhetanes mekh avre kolegenca khatar e redakcija, tumenge sikhavela, savi has 21. 1. 2006 andro Lety u Pisku e atmosfera. Avle odoj o manuša kahatar e Národní strana, merkinlas pre lende e policija the mekh e „bezpečnostní agentura“, the o Roma, o aktivisti, so ŕikeren le manušengere čačipena, varesave poŕitikara, o novinara. O autorki leperen o demavipen pro manuš o Marcus Pape, la policijakeri na štandardno butí, the randle pal o aktualne reakciji.

20-21

Jožo Šhōn: O rabi

Maškar o čore manuša pre Slovensko, nekhbuter andro romane gava, džal mištes upre o „regulerno“ rabišagos (otrokářství). Varekana pes kajse manušenge phenelas o otrokos, abo o rabos. O rabos phirel te mangel o love, čorel, abo kerel e prostitucija. Paŕis del o love le manušeske, savo peske palal dživel sar baro raj. Nekhbuter kajse manušen řidžan le motorih a andre Rakusko. E policija, abo o manuša khatar o socialno odboris upre řič na phenen. Phenen, hoj na džanen te phenel, ko le Romendar hin o rabos, the ko o baro raj. Phenen, hoj maškar o Roma hin the has e lichva, the kada hin tiš ajsi lichva.

22

O športos

O Tomáš Bystrý: Savo o dad, ajso o čhavo

O Patrik Balog hin dešthejekh beršengero čhavoro the lačo bokseris. Romaŕi rat les hin pal o dad. Phirel pro treningi andro pražsko klubos Palaestra, kaj vaš o terne romane čhava keren tiš e prevencija mujal o drogi. O Patrikos kamel mištes te kerel o boksos, u kamel te avel angluno športovcos. Tiš kamel mištes te sikhŕol andre škola.

23

amare jakhenca

O Tomáš Bystrý: Soske pal leste „meren“?

O hip-hop ulŕiŕa andre New Yorkos, aŕe o manuša les šunen pre calo luma, the ke amende. Genen tumenge so pre kada štilos phenen o študenta, the so phenel o angluno čechiko hipoperis o Radek Bango, saves vareko prindžarel pal o nav Gipsi. O Radek sthoda e angluŕi giŕi andre relacija Česko hledá SuperStar.

24

Džas pal o romano vodi

E Jana Šedivcová: O sikhřipen andro školi hin predal amende, o Roma, angluno

O Janko Horváth kerelas varesave berša buti andro Muzeum romské kultury v Brně, kerelas odoj sar o dokumentaristas pal aled'ivesengero dživipen. Has les tiš la romňaha e trafika, afe has tiš maškar o anglune manuša, save thode e perši pol'iticko sera, Romská občanská iniciativa. Phirelas pro kursos, the adad'ives les hin lačni kvalifikacija. Kerel le romano pedagogicko asistentos pre jekh ostravsko škola. Le čhavoreng e šegitinel, del duma lengere dajenca, le dadenca, sikhavel le čhavoren pro počitači – šunel pes mištes andre buti, savi kerel.

25

le bašavibnaskeri recenzija

O Vladimír Vlasák: E Martina Balogová džal andre luma the rodel pes korkori

Andro Česko hledá SuperStar e Martina Balogová na kheldá avri, afe but manuša the o odborňika la ašarenas. Ko džanel, či na džala andre luma. Vaš peskeri platňa I AM Not From Here andre oka berš chudla somnakuři platňa. Andre lakero giřavipen hin e energija, o emociji the mištes šunel o ritmusis, oda šaj le manušen hipnotizinel. O autoris duminel, hoj lake kempel andro giřavipen mekh te thovel lakeri vodi. Na džanel, či oda hin vašoda, hoj o giřa hine khatar o študios, u či anglal o manuša giřavela le jilestar.

26

E historija – romane bare manuša

O Petr Lhotka: O Josef Serynek

Andre rubrika Historija kerďam nevo serialis pal o Roma, save predžid'ile e nacisticko genocida pro Roma. Varesave manuša akana phenen, hoj e genocida na has. Jekh ajsa manuš, savo džanel, so oda e genocida has, hino o Josef Serynek. Andro berš 1942 denašila khatar o taboris, savo vičinenas cikánský tábor v Letech u Písku. Palis kerďa o partizansko oddilos, the geřja andro mariben mujal o nacisti.

27

O projektos PROROM sikhavela le Romen te kerel buti le kompjutroha

E organizacija Romea the žurnalos Romano vodi hine partneri ko projektos PROROM, andre savo pes pomožinela le Romenge, so kamen te kerel buti le kompjutroha. Pro projektos dine love andal e Evropsko unija u andre kursy šaj avel the ajsa dženo, so les nane love, bo ela hjaba. Mek sa buter: ko džala o kursos avri, chudela 200 koruni.

28-29

O kulturne skřenčini

Kisitindá e Jana Šedivcová

O kulturne hiri hine pal o avrethemengere romane ačhibena the pal jekh caloluma-kero ačhiben: E Organizace spojených národů thoďa o 27. januaris sar maškarthemutno svjatkos (inepos) pal o murdarde manuša andre genocida. O datumos hin pal o džives, andre savo andro baro dujto mariben has ošlobodzinde (avrimenti-men) o manuša khatar o koncentračno taboris andre Osvětenčina. O aver kulturne hiri hin pal o zpjevakos o Vlasta Horváth, abo o pharo hiros, pal oda, hoj muľa o Jan Rusenko, savo thoďa o romano teatralno suboris o Perumos.

TIRÁŽ:

 Ročník: IV Číslo: 1-2/2006 Vychází: Cena: 20 Kč Předplatné: 18 Kč	Vydavatel: ROMEA, o.s. Nad Primaskou 38, 100 00, Praha 10 Vychází za podpory Ministerstva kultury ČR IČO: 266 13 573	Adresa redakce: ROMEA o.s., Žitná 49, 110 00, Praha 1 tel./fax: 257 329 667, 257 322 987 e-mail: romea@romea.cz internetová adresa: www.romea.cz	Šéfredaktor: Jarmila Balážová / Sekretariát: Rena Horvátová / Internetové vydání: Zdeněk Ryšavý / Fotograf: Pavel Kubeš / Grafická úprava: Jiří Miňovský Romské překlady: Eva Danišová / Inzerce: Zdeněk Ryšavý / Předplatné: Jana Šedivcová / Re- dakční rada: Robert Bledý, Eva Danišová, Eva Davidová, Vladimír Červeňák, Jan Rác. Osvět a tisk: Studio WINTER, s.r.o., Rozšiřuje: Dub s.r.o., Periodicita magazinu: měsíčník Registrační číslo MK ČR: E 14163
--	--	---	--

Obec Jarovnice
- východní Slovensko, 2004

Foto: Petr Axmann

